

**TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE
GÖRE MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİNDE BİGA OLAYI
(16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)**

AHMET TUNÇ*

ÖZ

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Anadolu'nun İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmesi, özellikle halk arasında büyük bir üzüntü ve hayal kırıklığına yol açmıştır. Bu işgallere karşı Kuva-yı Millîye kurulmuştur. Kuva-yı Millîye, hem işgalci İtilaf Devletleri hem de İstanbul Hükûmeti ve bu Hükûmetin taraftarı olan kendi öz kardeşlerine karşı vatani savunmak için mücadele etmiştir. İtilaf Devletleri'nin kontrolündeki İstanbul Hükûmeti'nin girişimleriyle ülkenin genelinde isyanlar ve ayaklanmalar baş göstermiştir. Bu isyanların en önemlilerinden birisi de Biga'da meydana gelmiştir. Biga'nın hem İstanbul'a yakın olması hem de padişah taraftarlarının çok olması sebebiyle Bigalılar İstanbul Hükûmeti'nin etkisi altında kalmış ve Millî Mücadele karşıtı olmuştur. İstanbul Hükûmeti Biga'daki Millî Mücadele'yi ortadan kaldırmak için, 16 Şubat 1920 tarihinde Biga merkezli II. Anzavur isyanını başlatmıştır. Bu isyanın başlamasında İngilizler de etkili olmuştur. İstanbul Hükûmeti uyguladığı propagandayla Bigalıların çoğunluğunun bu isyana katılmasını sağladığı gibi, isyanı bastırmak için toplanan birliklerde firarlara da sebebiyet vermiştir. Fakat daha sonra 16 Nisan 1920 tarihinde Çerkez Ethem bu ayaklanmayı bastırmıştır. Bir taraftan Anadolu işgallerinin haksız yere yapıldığını ve işgale karşı direnişi desteklemek için Anadolu'da birçok yayın organı faaliyette bulunurken

* Dr. Elazığ/TÜRKİYE, ahmettunc_23@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-8695-7078

diğer yandan Hilafet ve padişah yanlısı pek çok yayın organı da Millî Mücadele ve Kuva-yı Millîye karşı yayın faaliyetlerinde bulunmuştur. Bu yayın organlarından en önemlilerinden birisi de Alemdâr gazetesiydi. Refî‘ Cevad’la özdeşleşen bu gazete, İstanbul Hükûmeti ve İtilaf Devletleri yanlısı bir tutumu yansıtmış; buna karşılık, Millî Mücadele Harekâtı’na ve Kuvâ-yı Millîye’ye karşı aleni bir muhalefet sergilemiştir. kamuoyunu etkilemeye yönelik yoğun bir propaganda faaliyeti sürdürmüş, Millî Mücadele’nin meşruiyetini sorgulayan söylemler geliştirmiştir. Biga Olayı, gazete tarafından yakından izlenmiş; bu ayaklanma, Millî Mücadele karşıtı söylemi destekleyecek şekilde değerlendirilmiş ve kamuoyunun Anadolu’daki direnişe karşı yönlendirilmesi amacıyla kapsamlı biçimde kullanılmıştır. Mazazillî Mücadele Dönemi’nde yayınlanan basın organları arasında öne çıkanlardan biri de İzmir’e Doğru gazetesiydi. Vasıf Çınar’la özdeşleşen bu gazete, Ankara Hükûmeti’ni ve Millî Mücadele’yi aleni bir şekilde desteklemiş; İstanbul Hükûmeti ile İtilaf Devletleri’ne ise karşı bir duruş sergilemiştir. İzmir’e Doğru, Biga Ayaklanması’nı, İstanbul Hükûmeti ile dış güçlerin iş birliğiyle Millî Mücadele’ye karşı yürütülen organize bir tehdit olarak değerlendirmiştir. Bu kapsamda, halkı, millî birlik ve direniş ekseninde kenetlenmeye çağırmış; Millî Mücadele’nin meşruiyetini ve haklılığını savunma görevini üstlenmiştir. Biga Olayı, gazete tarafından yakından takip edilmiş ve kamuoyunun bilinçlendirilmesi amacıyla kapsamlı biçimde işlenmiştir. Bu çalışma, Alemdâr ve İzmir’e Doğru gazetelerinde neşredilen yazı ve makaleler aracılığıyla Biga Hadisesi’nin basına yansımaları ele almaktadır. Eski harflerle yayımlanmış bu gazetelerin farklı sayı ve sayfaları incelenerek, söz konusu olayın dönemin basını tarafından nasıl temsil edildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alemdâr, Biga Olayı, İzmir’e Doğru, Kuva-yı Millîye, Millî Mücadele.

**A PROCESS, TWO PERSPECTIVES FROM THE TURKISH PRESS:
THE BIGA INCIDENT DURING THE NATIONAL STRUGGLE
PERIOD ACCORDING TO THE *ALEMDÂR* AND *İZMİR'E DOĞRU*
NEWSPAPERS (FEBRUARY 16 - APRIL 16, 1920)**

ABSTRACT

The occupation of Anatolia by the Allied Powers after the Armistice of Mudros caused great sadness and disappointment, especially among the public. *Kuva-yı Milliye* (National Forces) was established against these occupations. The National Forces fought to defend the homeland against both the occupying Allied Powers and the Istanbul Government, as well as against their own brothers who were supporters of this government. With the initiatives of the Istanbul Government under the control of the Allied Powers, rebellions and uprisings broke out throughout the country. One of the most important of these rebellions took place in Biga. Because Biga was close to Istanbul and had many supporters of the Sultan, the people of Biga were under the influence of the Istanbul government and became anti-War of Independence. In order to eliminate the National Struggle in Biga, the Istanbul Government launched the Second Anzavur rebellion centered in Biga on February 16, 1920. The British were also influential in the start of this rebellion. The Istanbul Government, through its propaganda, not only ensured that the majority of the people of Biga joined the rebellion, but also caused desertions among the troops gathered to suppress the rebellion. But later, on April 16, 1920, Çerkes Ethem suppressed this uprising. On the one hand, many media outlets in Anatolia were active in supporting the unjust occupation of Anatolia and the resistance against the occupation, while on the other hand, many pro-Caliphate and pro-Sultan media outlets were also publishing against the National Struggle and the National Forces. One of the most important of these publications was *Alemdâr* newspaper. This newspaper, identified with Refi' Cevad, reflected a pro-Istanbul Government and Allied Powers stance; on the other hand, it openly opposed the National Struggle Movement and *Kuva-yı Milliye*. It carried out an intense propaganda activity aimed at influencing public opinion and developed discourses that questioned the legitimacy of the War of Independence. The Biga Incident was closely followed by the

newspaper; this uprising was evaluated in a way that supported the anti-War of Independence discourse and was used extensively to direct public opinion against the resistance in Anatolia. One of the prominent press organs published during the War of Independence was the *İzmir'e Doğru* newspaper. This newspaper, identified with Vasıf Çınar, openly supported the Ankara Government and the War of Independence, while taking a stance against the Istanbul Government and the Allied Powers. The *İzmir'e Doğru* evaluated the Biga Revolt as an organized threat against the War of Independence carried out in cooperation with the Istanbul Government and external powers. In this context, it called on the people to unite around the axis of national unity and resistance and undertook the duty of defending the legitimacy and righteousness of the War of Independence. The Biga Incident was closely followed by the newspaper and covered extensively in order to raise public awareness. This study examines the media coverage of the Biga Incident through articles and texts published in the *Alemdâr* and the *İzmir'e Doğru* newspapers. By examining the different issues and pages of these newspapers published in old letters, an attempt was made to reveal how the event in question was represented by the press of the period.

Keywords: Alemdâr, Biga Incident, İzmir'e Doğru, Kuva-yı Milliye, National Struggle.

GİRİŞ

Biga bölgesi, stratejik konumu sebebiyle tarih sahnesinde birçok mühim hadisenin yaşandığı bir bölge olmuştur. XIV. yüzyılın başlarında Karesioğulları idaresine geçmiş, 1363 yılında ise Osmanlı hâkimiyeti altına girmiştir. Osmanlı topraklarına katıldığı dönemde Biga, kaza statüsünde yönetilmekteydi. Kanûnî Sultan Süleyman döneminde ülkenin eyâlet ve sancaklara ayrılmasıyla birlikte Biga, sancak merkezi konumuna yükseltilmiştir. Bu dönemde Biga sancağı, günümüzde Çanakkale ilinin Anadolu yakasındaki toprakları ile Balıkesir ilinin bir bölümünü kapsamaktaydı. 1867'de Çanakkale (Kala-i Sultâniye), Cezâyir-i Bahr-i Sefid Vilâyeti'nin merkezi hâline getirilince Biga yeniden kaza statüsüne düşürülmüştür. 1877'de vilâyet merkezi Rodos'a taşınınca, Çanakkale'nin Anadolu yakasındaki topraklar "Biga Mutasarrıflığı" adıyla doğrudan İstanbul'a bağlanmıştır. 1881'de Biga Mutasarrıflığı ile Karesi Mutasarrıflığı birleştirilerek "Karesi Vilâyeti" oluşturulmuş, 1888'de ise yeniden ayrılarak müstakil bir mutasarrıflık hâline getirilmiştir. I. Dünya Savaşı'nın ikinci yılında güvenlik gerekçesiyle sancak merkezi Çanakkale'den Biga'ya taşınmış, savaşın sonuna doğru tekrar Çanakkale'ye nakledilmiştir. Cumhuriyet döneminde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gerçekleştirilen idari düzenlemeler sonucunda Biga, Çanakkale iline bağlı bir ilçe statüsü kazanmıştır¹.

Osmanlı Devleti 1910'lu yıllarda girmiş olduğu savaşlardan yenilgiyle çıkınca savaşların ağır yükünü omuzlayan Türk milleti yoksul, bitkin ve karamsar bir durumdaydı. Bölgede kıtlık, açlık, salgın hastalıklar ortaya çıkmış ve merkezi otoritenin sarsılmasının da doğal bir sonucu olarak asayişsizlik ve eşkıyalık da yaygın bir hale gelmişti². I. Dünya Savaşı yıllarında bölgede yaşayan etnik unsurlar tarafından birçok çete kurulmuş, bu çeteler de bölgede asayişsizliğe neden olmuş³. Bâb-ı Âli ilerleyen dönemde bu çeteleri affedince bu çetelerden bazıları mevcut konjonktürden yararlanarak "dehâlet ve istimân" etmişti. Bu çetelerden biri de Kara Hasan⁴ tarafından Biga'da kurulmuştur. Bu çete, kısa sürede bölgede vergi toplama,

1 Ahmet Altıntaş, **Milli Mücadele Döneminde Çanakkale**, Ankara 2007, s.97-99.

2 Sabahattin Özel, **Kocaeli ve Sakarya İllerinde Milli Mücadele (1919-1922)**, İstanbul 1987, s.VIII.

3 Zühtü Güven, **Anzavur İsyanı, istiklal Harbi Hatıralarımdan Acı Bir Safha**, Ankara 1965, s.21-22.

4 Kara Hasan, I. Dünya Savaşı sırasında 30 kişilik çetesiyle Biga ve çevresine hâkim olmuş; çetesinin mevcudu daha sonra 60 kişiye ulaşmıştır. Zora gelmedikçe adam öldürmeyen Kara Hasan, geçimini varlıklı köylülerden ve zengin şehirlilerden para sızdırmak ve haraç

zabıta ve hukuk işlerini kontrol altına alacak kadar güçlenmişti. Bu sırada Biga'nın iskelesi durumundaki Karabiga ise İngilizlerin kontrolüne girmişti. Bu gelişmeler, özellikle Biga ve çevresinde otorite boşluğunun derinleşmesine ve eşkıyalığın daha da yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır⁵.

Yukarıda bahse konu olan bölgedeki otorite boşluğu, yerel direnişin örgütlenmesini zorunlu kılmıştır. Bu süreçte yerel direnişte öne çıkan isimlerden biri de Köprülülü Hamdi Bey olmuştur⁶. Köprülülü Hamdi Bey, memuriyet hayatına Balkan Savaşları sırasında Kosova Maiyet Memurluğu ile başlamış, ardından yedek subay olarak vatan savunmasına katılmıştır. Daha sonra Edirne Polis Müdürlüğü İdari Bölüm Başkanlığı görevinde bulunmuş ve Edirne'nin Demirköy ilçesine kaymakam olarak atanmıştır. Bunu takiben Malkara ve Keşan'da kaymakamlık yapmış; sonrasında Balıkesir'in Sındırgı Kazası Kaymakamlığına, ardından ise Edremit Kaymakamlığına tayin edilmiştir⁷. Köprülülü Hamdi Bey, 4 Mart 1919'da kurulan "Edremit, Burhaniye ve Havalisi Müdafaa-yı Hukuk-u Millîye Cemiyeti"nin kurucuları arasında yer almış, İzmir'in işgaline karşı miting düzenlemiş ve olası bir Yunanistan işgaline karşı strateji geliştirmiştir. Faaliyetleri nedeniyle İstanbul Hükûmeti tarafından görevden

almak suretiyle sağlamış, bu nedenle halk tarafından genellikle hoş karşılanmıştır. Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası, Kasım 1918'de ilan edilen genel aften yararlanarak çetesiyle Biga'ya gelmiş ve hükümet makamlarına teslim olmuştur. Hacı Piti Han'ı kiralayarak buraya yerleşmiş, ancak silahlarını teslim etmemiştir. Burada adeta ikinci bir hükümet kurarak halkın anlaşmazlıklarını en çok para verenin lehine çözmüş ve işlerini yürütmek için hükümet makamlarını ile halkı silah ve dayakla tehdit etmiştir. Kendi adamlarını "Kır Bekçiliği" adı altında köylere 30 lira maaşla bekçi olarak yerleştirerek zengin köylülerden daha fazla para sızdıran Kara Hasan çetesine karşı koyacak güç bulunmamıştır. Kamil Su, **Köprülülü Hamdi Bey ve Akbaş Olayı**, Ankara 1984, s.119; Bülent Bakar, "Anzavur'un Biga'daki Faaliyetleri", **90. Yılında Milli Mücadele Sempozyumları Bildiriler**, (Yay. Haz. H. Aytuğ Tokur), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2011, s.338; Güven, **a.g.e.**, s.28-29.

5 **Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Bâb-ı Âli Evrak Odası**, No. 342.811, 343.871, 345.428, 345.561; **Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etütler Başkanlığı Arşivi**, K.44, D.110-173, F. 6; Rahmi Apak, **İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu?**, İstanbul 1942, s.95; Güven, **a.g.e.**, s.24-25; Su, **a.g.e.**, s.65.

6 Hamdi Bey, 1886 yılında Makedonya'nın Köprülü kasabasında doğmuştur; bu nedenle "Köprülülü Hamdi Bey" olarak anılmıştır. Babası Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) İbrahim Bey'dir. Küçük yaşta yetim kalan Hamdi Bey, dayısı tarafından yetiştirilmiş; ilköğrenimini Köprülülü'de, ortaöğrenimini Üsküp İdadisi'nde tamamlamış, yükseköğrenimine ise İstanbul'da Mülkiye Mektebi'nde (günümüzde Siyasal Bilgiler Fakültesi) devam etmiştir. Mülkiye eğitimini 24 yaşında tamamlayan Hamdi Bey, memuriyete başlamadan önce gönüllü olarak İhtiyat Zabıt Mektebi'ne (Yedek Subay Okulu) girerek asteğmen rütbesiyle mezun olmuştur. Ayrıca bk. Mücellitoğlu Ali Çankaya, **Mülkiyeliler Tarihi ve Mülkiyeliler**, Ankara 1954, s.685-690.

7 Su, **a.g.e.**, s.9-17.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

alınmış; ardından Burhaniye'de Balıkesir Heyet-i Merkeziyesi adına milis kuvveti kurarak direniş çalışmalarını sürdürmüştür⁸.

Köprülülü Hamdi Bey'in Edremit ve çevresindeki faaliyetleri, kısa süre içerisinde Biga hattında yürütülen teşkilatlanma çalışmalarına da yön vermiştir. Biga'da merkezi otoritenin zayıflığı ve kurumsal dağınıklık nedeniyle Hükûmet ile Balıkesir Merkez Heyeti denetimi sürdürememiş; bu boşluk, fiilen Kara Hasan önderliğindeki silahlı grubun kontrolüne geçmiştir⁹. Bu istikrarsız ortamda Balıkesir Merkez Heyeti, bölgede ulusal bir teşkilât kurmayı amaçlamış; heyetin ve Albay Kâzım (Özalp) Bey'in Kaymakam Sakıp Bey'e ısrarı sonucunda, 10 Eylül 1919'da Biga Müftüsü Hamdi Bey tarafından Biga Müdafaa-yı Hukuk Heyeti kurulmuştur¹⁰. Müftü Hamdi Efendi, Mustafa Kemal Paşa'nın talimatı doğrultusunda halka İstiklâl Savaşı'na destek çağrısında bulunmuştur¹¹. Ancak heyetin zayıf kalması ve Kara Hasan'ın baskısı nedeniyle Müftü Hamdi Efendi, 61. Tümen Komutanı Kazım Bey'den yardım talep etmiş; bu talep üzerine Balıkesir Merkez Heyeti, Köprülülü Hamdi Bey'i görevlendirmiştir. Köprülülü Hamdi Bey'in görevi, Biga'da teşkilâtı düzenlemek, asker ve cephane temin etmek, yolsuzlukları önlemek ve Müdafaa-yı Hukuk'u güçlendirmek olmuştur¹².

531

1920 yılı ocak ayına gelindiğinde Köprülülü Hamdi Bey, Dramalı Rıza Bey ile birlikte 37 kişilik bir kuvvetle Balıkesir'den Biga'ya harekât etmiştir¹³. Köprülülü Hamdi Bey, Biga'ya hareketinden önce Bandırma'da yakın arkadaşı Kani Bey'i yanına almış, daha sonra Balya ve Gönen kasabalarından geçerek 17 Ocak 1920'de Biga'ya ulaşmıştır¹⁴. Köprülülü Hamdi Bey'in Biga'ya ulaşmasıyla, Rıza Bey'in yaklaşık 40 kişilik birliği de onun emrine girmiştir¹⁵. Köprülülü Hamdi Bey, Biga'ya varır varmaz kasaba kaymakamıyla görüşerek gerekli bilgi ve görüşleri aldıktan sonra belediyede

8 İlhami Bebek, **Millî Mücadelede Akbaş Cephaneliği Baskını**, Genelkurmay Basım Evi, Ankara 1994, s.25-26.

9 Su, **a.g.e.**, s.65; Tayyîp Gökbilgin, **Millî Mücadele Başlarken**, C II, Ankara 1965, s.59.

10 Güven, **a.g.e.**, s.29.

11 İsmail Aydın Hoşgör, **Kurtuluş Savaşında Biga**, Biga 1970, s.38.

12 Bebek, **a.g.e.**, s.48.

13 Zeki Çevik, "Köprülülü Hamdi Bey ve Akbaş Cephaneliği Baskını", **Recent Period Turkish Studies**, C 10, 2012, s.12.

14 Bakar, **a.g.s.**, s.337; Zeynel Kozanoğlu, **Hamdi Bey ve Akbaş Baskını**, Ankara 1970, s.69.

15 Kâzım Özalp, **Millî Mücadele 1919-1922**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1971, s.90.

bir toplantı düzenlemiştir. Köprülülü Hamdi Bey, toplantıda geliş amacını açıklamış, öncelikli hedefin Yunan işgaline karşı koymak olduğunu vurgulamış; Mustafa Kemal Paşa'nın bu doğrultudaki faaliyetlerine değinerek, halkın elinden gelen desteği sağlamanın bir vatan borcu olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, Biga'da düşmana karşı koyacak bir teşkilâtın oluşturulabilmesi için halktan destek talep etmiştir¹⁶.

Köprülülü Hamdi Bey, halktan silah ve cephane bağışında bulunmalarını istemiş; teslim etmeyenlerin cezalandırılacağını duyurmuştu. Halk, Köprülülü Hamdi Bey'in yönetimi sayesinde kısa sürede silah ve cephanelerini teslim etmiş, Biga ve çevresinde kanunsuzluk azalmıştı. Karabiga'dan getirilen toplar ve takviye birliklerle Köprülülü Hamdi Bey'in gücü artmış, yeniden teşkilâtlandığı Biga Müdafaa-yı Hukuk Derneği çalışmaları hızlanmıştı. Köprülülü Hamdi Bey, Kara Hasan ve çetesini bölgedeki en önemli tehditlerden biri olarak görmüştü. Bu bağlamda, Kara Hasan'a birlikte Çan'a baskın düzenlemeyi teklif etmiş; ancak teklifin kabul edilmemesi üzerine Kara Hasan ve bazı yandaşları tutuklanarak Biga'nın kontrolü sağlanmıştı. Daha sonra 26 Ocak 1920 akşamı, Köprülülü Hamdi Bey'in öncülüğünde yaklaşık 30 kişilik bir Kuva-yı Millîye grubu, Dramalı Rıza Bey'in komutasında Gelibolu Yarımadası'ndaki Akbaş Cephaneliğine koordineli bir baskın düzenlemişti. Baskında cephaneliği koruyan birlikler ve Fransız Senegalli askerler etkisiz hâle getirilmiş, depodaki silah ve cephaneler ele geçirilmişti. Ele geçirilen mühimmat, Balçılar üzerinden Çan'a, oradan da Yörüklerin desteğiyle Yeniceköy'e nakledilerek operasyon başarıyla tamamlanmıştır¹⁷.

Akbaş Cephaneliği Baskını sonrasında tekrar Biga'ya dönen Köprülülü Hamdi Bey, bölgenin kuzeybatısında Kuva-yı Millîye teşkilatını güçlendirmeye ve Yunan Cephesi'ne asker teminine yönelmişti¹⁸. Bu kapsamda Köprülülü Hamdi Bey, Akbaş Baskını sırasında ele geçirilen silahları kullanarak Balıkesir Merkez Heyeti adına 5000 kişilik bir kuvvet oluşturmayı hedeflemişti. Bu doğrultuda kısa süre içerisinde yaklaşık 500 genç toplamış ve bu birlikler 190. Alay 2. Tabur'un emrine verilmişti¹⁹. Söz konusu silahların Biga çevresinde toplanması planlanmış, ancak Köprülülü Hamdi Bey'in bu girişimi güç şartlar altında yürütülmüştü; zira kendisi, normalde devlete ait olan asker

16 Güven, a.g.e., s.29.

17 Bebek, a.g.e., s.49-62; Falih Rıfkı Atay, **Çankaya**, Pozitif Yayınları, İstanbul 2010, s.275.

18 Uluğ İğdemir, **Biga Ayaklanması ve Anzavur Olayları (Günlük Anılar)**, Ankara 1973, s.74.

19 Kozanoğlu, a.g.e., s.99.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

toplama yetkisini Kuva-yı Millîye adına kullanmayı amaçlamıştı. Köprülülü Hamdi Bey'in karşılaştığı bir diğer önemli sorun ise mali kaynak yetersizliğiydi. Silah altına alınacak personelin giyim ve iâşe ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için mali desteğe ihtiyaç duyulmuştu. Bu nedenle Biga ve çevre köylerden 120.000 lira toplanmasına karar verilmiş; söz konusu meblağın, salma yöntemi ile temin edilmesi planlanmıştı²⁰.

Köprülülü Hamdi Bey'in asker ve mali kaynak toplama faaliyetleri, padişah ve İstanbul Hükûmeti yanlıları ile kendisine muhalif çevreler tarafından olumsuz karşılanmıştı. Son gelişmelerde köylüler arasında ortaya çıkan telaş ve endişe, bu gruplara bekledikleri propaganda fırsatını sunmuş ve hemen Köprülülü Hamdi Bey aleyhine yayın ve söylemlere başlamalarına yol açmıştı. Onların propagandası, seferberlik ve para toplamanın yalnızca devletin yetkisinde olduğunu ve halkın bundan olumsuz etkilendiğini vurgulamaktaydı²¹. Dolayısıyla Susurluk harekâtından sonra uzun süre sessiz kalan Ahmet Anzavur, Köprülülü Hamdi Bey ve Kuva-yı Millîye aleyhine gelişen olumsuz koşullardan yararlanarak yeni bir saldırı planlamış, önceki yenilgisinin intikamını almak istemişti²². Bu sırada Köprülülü Hamdi Bey'in Biga köylülerinden talep ettiği verginin süresi dolmak üzereydi. Köylüler, zor durumlarını aşmak için Gönen'e bir heyet göndererek Anzavur'dan yardım istediler. Anzavur, köylülerin bu vergiyi ödeyemeyeceğini belirterek onların şikâyetlerini kendi lehine çevirmiş. Böylece oluşan uygun ortamı fırsata çeviren Anzavur, 16 Şubat 1920'de Biga'daki ayaklanmayı bir baskınla başlatmıştı²³.

Anzavur, Biga'daki isyan sırasında Asmalı köyü imamı Fevzi (Gâvur İmam) ile iş birliği yapmıştı. Gâvur İmam emrindeki kuvvetleri Biga'nın güneybatı istikametine sevk ederken, Anzavur ise Dereköy'den Kaldırımbaşı'na kadar uzanan sırtları denetim altına almıştı. Baskın, bu kuvvetlerin Kaldırımbaşı ve Savaştepe sırtlarından kasabaya doğru ilerlemesiyle başlamıştı. Biga Askerlik Şubesi'ne bağlı askerî birlikler ile Köprülülü Hamdi Bey'e bağlı milis unsurlar, isyancı kuvvetlerin ilerleyişini engellemek için ikaz ateşi açmış; isyancıların ateşe karşılık vermesiyle birlikte çatışma fiilen başlamıştı. Köprülülü Hamdi Bey, Kani Bey ve beraberindekilerle depoya giderek askerlere isyancıların durdurulması yönünde talimat vermiş; ancak çoğunluk birbirinin köylüsü ve akrabası olduğu için askerler ateş etmekte tereddüt etmişti.

20 İğdemir, **a.g.e.**, s.87.

21 Bebek, **a.g.e.**, s.88.

22 Güven, **a.g.e.**, s.44.

23 İğdemir, **a.g.e.**, s.3.

Bunun üzerine Köprülülü Hamdi Bey, Kani Bey'i hapishanedeki eşkıya Kara Hasan ve arkadaşlarını etkisiz hâle getirmekle görevlendirmiş ve bir emniyet tedbiri olarak Biga'dan uzaklaşmaya hazırlanmıştı. Kani Bey, tutuklu Kara Hasan ve arkadaşlarını makineli tüfekle öldürmüştü. Anzavur'a bağlı çeteler Biga'ya girerken, Kara Hasan çetesinden bazı kişiler arkadaşlarını kurtarmak için hapishaneye gelmiş; ancak karşılaştıkları manzara olumsuzdu²⁴. Hapishaneden çıkan isyancılar intikam amacıyla saldırıya geçerek üç jandarmayı şehit etmiş; Kani Bey ve arkadaşları Hükûmet konağına sığınmış, ancak isyancılar burayı da basmıştı ve Kani Bey, kurtuluş umudu kalmayınca bir Rum evine sığınmış ve orada şehit edilmişti; cesedi ise sokaklarda teşhir edilmişti. Köprülülü Hamdi Bey, isyancılarla başa çıkamayacağını anlayınca önceliğini Yeniceköy'deki silah ve cephane deposunu güvence altına almak olarak belirlemişti. Biga'dan ayrılarak Dramalı Rıza Bey ile buluşmayı planlamışsa da Anzavur yanlısı köylüler tarafından tanınmış, tutuklanarak Gâvur İmam kuvvetlerine teslim edilmişti. Akabinde bu çeteci kuvvetler tarafından Köprülülü Hamdi Bey şehit edilmiş; cesedi daha sonra arabayla Biga'ya getirilmişti²⁵. Köprülülü Hamdi Bey'in şehadetinin ardından Yeniceköy'deki Dramalı Rıza Bey ve adamları, Anzavur ile Gâvur İmam kuvvetleri tarafından kuşatılmıştı; Balıkesir'den gelen yardım birliğinden habersiz olan Rıza Bey, 21 Şubat 1920 tarihinde cephanenin Anzavur'un eline geçmemesi için bunları ateşe verip infilâk etmişti²⁶.

Yukarıda detaylı olarak verilen bu saldırının ardından bölgede ortaya çıkan kaotik ortam, Ahmet Anzavur'un geçmişi ve devlet içindeki görev deneyimleriyle birlikte değerlendirildiğinde, onun isyan harekâtlarındaki rolünü anlamak açısından önemlidir. Ahmet Anzavur, 1864 yılında gerçekleşen büyük Çerkes sürgünüyle Kafkasya'dan Marmara Bölgesi'ne göç eden bir ailenin mensubudur²⁷. Ahmet Bey, yaklaşık altı yaşındayken babasıyla birlikte Biga'ya gelmiş ve Dereköy'e yerleşmiştir²⁸. Babasının adı Anzavur, annesinin adı ise Türkhan'dır²⁹. İlk olarak jandarma eri olarak devlet hizmetine girmiş, okuma yazma bilmemesine rağmen

24 Güven, **a.g.e.**, s.46-47.

25 Bebek, **a.g.e.**, s.91-92.

26 Çevik, **a.g.m.**, s.21-22.

27 Özcan Mert, "Anzavur'un İlk Ayaklanmasına Ait Belgeler", **Belleten Türk Tarih Kurumu**, C 56, S 217, 1992, s.848; Sefer E. Bergez, **Türkiye Savaşı'nda Çerkez Göçmenleri**, İstanbul 1990, s.11-15.

28 Hüsamettin Öztürk, **Milli Mücadele'de Çanakkale**, Ankara 2001, s.161.

29 Altıntaş, **a.g.e.**, s.146.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

jandarma karakol kumandanlığına atanmıştır. Bazı yolsuzluklara karışması üzerine Konya'ya sürülmüş, daha sonra ise bir süre Kütahya'da tabur kumandanı olarak görev yapmıştır³⁰. Akabinde Aydın ile Ödemiş arasında Çakırcalı Mehmet Efe'nin öldürülmesinde görev aldıktan sonra, alaylı bir subay olarak yükseldiği jandarma binbaşılığı rütbesinden emekli olmuş ve Biga'da yaşamaya başlamıştır. Daha sonra önce İzmit Sancağı Mutasarrıflığına, ardından ise Mirimiranlık rütbesiyle Karesi Sancağı Mutasarrıflığına atanmıştır³¹.

Ahmet Anzavur'un yerel ve uluslararası iş birlikleri, Millî Mücadele'ye karşı yürüttüğü faaliyetlerin başarısını doğrudan etkileyen bir faktör olmuştur. Ahmet Anzavur, Millî Mücadele'ye karşı giriştiği isyan harekâtlarında Damat Ferit ve İngiltere ile iş birliği yapmıştı. İngiltere, Mondros Mütarekesi'nden sonra Boğazlar ve Marmara Denizi üzerindeki hâkimiyetini korumak, Anadolu ile Trakya'daki Kuva-yı Millîye güçlerinin birleşmesini engellemek ve bölgede bir tampon bölge oluşturmak istemişti. Bu amaç doğrultusunda, kendi güdümündeki Damat Ferit Paşa'yı yeniden sadrazam olarak görevlendirmeye çalışmıştı. Damat Ferit Paşa ise üçüncü sadâret dönemi (Temmuz–Ekim 1919) boyunca, Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti ve Sivas Kongresi gibi Millî Mücadele odaklı gelişmeler karşısında başarısız olmuş, iktidarını kaybetmiş ve kaybettiği iktidarı yeniden ele geçirmek amacıyla Kuva-yı Millîye'nin faaliyetlerini engellemek için düşman kişi ve kurumlarla iş birliği yapmıştı. Bu bağlamda Anzavur da Damat Ferit Paşa Hükûmeti'nin desteğiyle Kuva-yı Millîye'ye karşı faaliyet göstermiş, İngilizlerin kışkırtmalarıyla bölgede hâkimiyet kurmayı hedeflemişti. İngiltere, bu ayaklanmalar aracılığıyla Millî kuvvetleri zayıflatmayı ve işgalci Yunan güçlerine karşı direnen Millî Mücadele güçlerini etkisiz hâle getirmeyi amaçlamıştı³².

Yukarıdaki kapsamdan hareketle Akbaş Cephaneliği Baskını sonrası, 16 Şubat 1920 tarihinde gerçekleşen İkinci Anzavur İsyanı (II. Biga Olayı) sırasında, bölgedeki huzursuzluk ortamının yanı sıra İngilizlerin etkisi de belirleyici olmuştu. İsyancılar, Köprülülü Hamdi Bey'i şehit ettikten sonra cesedini Biga'ya getirerek İngiliz subaylarına göstermiş; Şah İsmail ise bu İngiliz subaylarla birlikte Çanakkale'deki İngiliz karargâhına giderek 5.000 İngiliz altını ile geri

30 Bakar, **a.g.s.**, s.329; Kenan Esengin, **Millî Mücadelede İç Ayaklanmalar**, İstanbul 1975, s.66; İğdemir, **a.g.e.**, s.91.

31 Bakar, **a.g.s.**, s.328-329; Orhan Hülâgü, "Anzavur İsyanı", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C 14, S 40, 1998, s.50.

32 Mert, **a.g.m.**, s.858-862.

dönmüştü³³. Bu gelişmeler, İngiltere'nin ve Damat Ferit Paşa'nın Millî Mücadele'ye karşı yürüttüğü politikaların ve yerel iş birlikçilerin etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Böylesi bir ortamda, Ahmet Anzavur, 17 Şubat 1920'de yaklaşık 15 adamıyla Biga'ya gelerek Hükûmet Konağı'na yerleşmiş ve ayaklanmanın yönetimini üstlenmiştir³⁴.

Millî Mücadele boyunca Ankara, bir taraftan İstanbul'a karşı iktidar mücadelesi verirken diğer taraftan işgalci kuvvetlere karşı bağımsızlık savaşını sürdürmüştü. Ankara ve İstanbul arasındaki mücadelenin iç politikadaki propaganda boyutunu basın oluşturmuştu. Nitekim basın ekseninde bölünmeler de vardı. Bazı basın organları Anadolu'da başlayan Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin vermiş olduğu bağımsızlık mücadelesini desteklerken bazıları da Anadolu'daki bu bağımsızlık mücadelesine karşıydı. Millî Mücadele yanlısı bir politika izleyen; *Öğüt, Babalık, Açıksoz, İzmir'e Doğru, Albayrak, Yeni Adana, İstikbal, İrade-i Millîye ve Hakimiyet-i Millîye* Anadolu gazeteleri olurken; Millî Mücadele karşıtı bir politika izleyen *Ferda, İrşad ve Zafer* gazeteleriydi. Millî Mücadele yanlısı İstanbul gazeteleri ise *İleri, İkdâm, Vakit, Yeni Gün ve Tasvir-i Efkâr* olurken; Millî Mücadele karşıtı bir politika izleyenler ise *Peyam-ı Sabah, İstanbul ve Alemdâr* gazeteleriydi³⁵.

Bu gazetelerden en önemlilerinden birisi de bu araştırmanın merkezine aldığı *Alemdâr* gazetesidir. *Alemdâr*, 1909 yılında Refi' Cevad (Ulunay)³⁶ tarafından yayın hayatına İstanbul'da başlamış; ilk olarak İttihatçılara karşı bir politika izlemiş ve daha sonra Millî Mücadele aleyhine bir yayın politikasıyla öne çıkmıştır. Gazete aleni bir şekilde Mustafa Kemal Paşa ve Millî Mücadele karşıtı yayın ve faaliyetler yapmıştır. Bağımsızlık mücadelesinin karşıtı İngiliz garantörlüğünü savunmuş ve halkı, İngiliz Muhipler Cemiyeti üyeliğine yönelten yayınlar yapmıştır³⁷. Ulusal

33 Gültekin K. Birlik, "İstanbul Hükümetlerinin Bursa'da Millî Mücadele'yi Önleme Girişimleri", *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C 21, S 39, 2020, s.1094.

34 Hülâgü, a.g.m., s.55-57.

35 İzzet Öztoprak, *Kurtuluş Savaşında Türk Basını*, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1981, s.4-13.

36 Refi' Cevad'ın kısa öz geçmişi için ayrıca bk. Abdullah Acehan, "Refi' Cevat Ulunay ve Alemdar Gazetesi", *Türk Dünyası Araştırmaları*, C 95, S 188, İstanbul 2010, s.119-121; Alparslan Oymak, "Refi Cevat Ulunay'ın Eleştirmenliği", *Turkish Studies*, C 9, S 6, 2014, s.827-829.

37 Zekayi Güner, Orhan Kabataş, *Millî Mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1990, s.317; E. Semih Yalçın, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin Kaynakları*, Berikan Yayınları, Ankara 2010, s.172-173; "Beyanname, İngiliz Muhipler Cemiyeti Riyasetinden", *Alemdâr Gazetesi*, 28 Mayıs 1919, s.2.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

bağımsızlık mücadelesi karşısı yayın organları kategorisinde ilkler konumunda bulunan ve aynı zamanda yayın politikasının öncüleri içerisinde bulunan gazetenin yazarları arasında Refi'k Halit (Karay), Muammer Asaf, Hafız İsmail, Dr. Selahattin ve Mustafa Sabri bulunuyordu³⁸.

Millî Mücadele Dönemi'nde basın organları arasında öne çıkan ve bu araştırmanın merkezine konu olan bir diğer gazete de *İzmir'e Doğru* gazetesidir. *İzmir'e Doğru* gazetesi³⁹, Kuva-yı Millîye'nin amacını dünyaya duyurmak için halkı bu dava ekseninde toplamak, ortaya çıkan gelişmeleri aktararak halkın moralini yüksek tutmak amacıyla 16 Kasım 1919 tarihinde Balıkesir'de neşredilmeye başlamıştır⁴⁰. Gazete 27 Haziran 1920 tarihine kadar 74 sayı çıkmış ve Balıkesir işgal edilince 31 Mart 1920 tarihinde kapanmıştır⁴¹. Gazetenin sahibi Esat Bey, sorumlu müdürü Vasıf Bey⁴², başyazarı ise Mustafa Necati Bey⁴³ olmuştur⁴⁴. *İzmir'e Doğru* gazetesi, Millî Mücadele'yi aralıksız biçimde desteklemiş ve Batı Anadolu'da neşredilmesine rağmen Anadolu'da başlayan bağımsızlık ve direniş ruhunu yansıtmıştır. Gazete, Müdafaa-ı Hukuk bilincini uyandırmadaki kararlılığını ortaya koymuş, Yunanlılara

38 Alemdâr, gazetesi 1922 yılında kapatıldıktan sonra Refi' Cevad, Refik Halit, Mustafa Sabri, Hafız İsmail, Yüzellilikler arasında yer aldıklarından sınır dışı edilmişlerdi. Cen-giz Dönmez, **İngiliz Muhipleri Cemiyeti**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008, s.92; **T.B.M.M. Gizli Celse Zabıtları**, C 4, 16.4.1924, s.490-513; Mehmet Nuri İnuğur, **Basın ve Yayın Tarihi**, Der Yay, İstanbul 2002, s.342.

39 İzmir'e Doğru gazetesi için ayrıca bk. Vahdet Keleşyılmaz, **Millî Mücadele'de İzmir'e Doğru**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 1992; Tülay Alim Baran, **Vasıf Çınar ve İzmir'e Doğru Gazetesi Yazıları**, Arma Yayınları, İstanbul 2001.

40 Özalp, **a.g.e.**, s.71.

41 Zeki Arıkan, **Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını (30 Ekim 1918-8 Eylül 1922)**, Ankara 1989, s.12; Alim Baran, **a.g.e.**, 43; Erol Kaya, "Millî Mücadele'de İzmir'e Doğru Gazetesi", **Journal of Turkish Studies**, C 3, S 1, 2008, s.298; Bünyamin Ayhan, "Kuva-yı Millîye'nin Propaganda Gazetesi: İzmir'e Doğru", **Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C 10, S 20, 2008, s.331.

42 Mustafa Necati'nin kısa öz geçmişi için ayrıca bk. Kaya, **a.g.m.**, s.299-301; Hüseyin Ra-gıp Uğural. "Mustafa Necati'nin Ecdadı ve Kimliği" **Mustafa Necati Sempozyumu, 9-11 Mayıs 1991**. Kastamonu Eğitim Yüksekokulu Koruma Derneği, Kastamonu Eğitim Yüксеkokulu Yayınları, Kastamonu 1991; **İzmir'e Doğru**, Yay. Haz. Oktay Gökdemir, İzmir Büyükkşehir Belediyesi, Kent Kitaplığı Dizisi: 64, İzmir 2010, s.7-11; Zeki Arıkan, "Millî Mücadele'nin Bir Öncüsü: Mustafa Necati", **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C 1, S 2, 1992.

43 Vasıf Çınar'ın kısa öz geçmişi için ayrıca bk. Kaya, **a.g.m.**, s.301-303; Gökdemir (haz.), **a.g.e.**, s.12.

44 Mücteba İlğürel, **Millî Mücadele'de Balıkesir Kongreleri**, İstanbul 1999, s.151.

karşı mücadelenin adeta simgesi haline gelmiştir⁴⁵. Biga Olayı, İstanbul Hükûmeti'nin Biga üzerindeki etkisi, İstanbul Hükûmeti'nin propagandası, Biga'da çıkan Anzavur İsyanı, Millî Mücadele'yi engelleme girişimleri, isyanın bölge halkında ve askerî birliklerde yarattığı etki konuları ele alınmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın temel sorunsalını teşkil eden Biga Olayı, Millî Mücadele yanlıları ile İstanbul Hükûmeti arasında Biga'da cereyan eden siyasi ve ideolojik çatışma çerçevesinde mukayeseli olarak incelenmiştir. Literatürde, söz konusu gelişmeleri *Alemdâr* ve *İzmir'e Doğru* gazetelerinin perspektifinden ele alan ayrıntılı bir çalışma bulunmamaktadır⁴⁶. Bu nedenle çalışmada, eski harfli bu gazetelerin farklı sayı ve sayfalarında neşredilmiş haber, makale ve yorumlar kronolojik bir yöntemle analiz edilmiştir. Böylece, Biga Olayı'nın tarihsel arka planı, gelişim süreci ve dönemin basınında nasıl yansıtıldığı bütüncül bir yaklaşımla ortaya konmaya çalışılmıştır⁴⁷.

I. Alemdâr Gazetesine Göre Biga Olayı (16 Şubat -16 Nisan 1920)

I.1. Birinci Biga Baskının Başlaması (1920), Nedenleri ve Basın Yansımaları

Anadolu'da Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcından 1921 yılının sonlarına kadar birçok isyan harekâtı gerçekleşmiştir. Millî bağımsızlık hareketini büyük ölçüde tehlikeye sokacak isyanların biri de Biga İsyanı'dır⁴⁸. *Alemdâr* gazetesinde Biga Olayı üzerinden Millî Mücadele yanlısı Kuva-yı Millîye'ye yönelik farklı eleştirel yazılar kaleme alınmıştır. *Alemdâr* gazetesinde, II. Biga Olayı hakkında çıkan bir haberde, Millî Mücadele yanlısı bazı gazetelerin Biga Olayı ile ilgili aktardıkları bilgilerin bir doğruluk payının olmadığı iddia edilmiştir. Haberde, Ahmet Anzavur'un olaya dâhil edilmesinin asılsız bir iddia olduğu belirtilmiştir. Bu haberlerin İttihatçılar tarafından yayıldığı öne sürülmüştür. Gazete, İttihatçı karşıtı söylemini sürdürerek, "*Bu mazlum millet her şeyini ittihatçılara vermiş ve artık ittihatçılara karşı tahammülü*

45 Öztoprak, a.g.e., s.12; Yaşar Özüçetin, "Anadolu Gazetelerinden Biri Olan "İzmir'e Doğru" Ve Pierre Loti'nin Gazetede ki Yazıları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C 4, S 18, 2011, s.267.

46 Millî Mücadele Döneminde Biga Olayıyla ilgili yapılmış başlıca çalışmalar şunlardır: Şen Nur Çakar Aykut, *Millî Mücadelede Biga*, Biga 2006; Yılmaz Uçak, *Millî Mücadele Döneminde Biga Ayaklanması*, İstanbul 2008.

47 *Alemdâr* gazetesi, 1920; *İzmir'e Doğru* gazetesi, 1920.

48 Güven, a.g.e., s.41-64.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

kalmamıştır.” şeklindeki ifadelerle, halkın Millî Mücadele hareketine olan desteğini gölgelemeyi ve Kuva-yı Millîye’yi itibarsızlaştırmayı amaçlamıştır⁴⁹.

Biga’dan gönderilen mektup *Alemdâr* gazetesinde “Böyle Eyyâm-ı Gamin Böyle Olur Nevruz” başlığıyla yayımlanmıştır. Mektupta, Biga’daki gelişmeler ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır. Mektuba göre, Kuva-yı Millîye adına harekât eden İttihatçılar masum halka zarar vermiş ve Anadolu’nun birçok kazasına baskı uygulamıştır. Biga’ya Köprülülü Hamdi Bey adında birini göndermişler; Köprülülü Hamdi Bey Bigalılardan vergi ve gümrük rüsumu toplamış, asker devşirmiş ve kendisine karşı çıkanları sert şekilde cezalandırmıştır. Mektup yazarına göre bu uygulamalar adeta bir “haraç sistemi” şeklinde yürütülmüş ve Biga da diğer kazalar gibi haraca bağlanmıştır. İttihatçılar Biga kazasını 120.000 lira haraca bağlamış ve 18–25 yaş arasındakileri askere almaya karar vermiştir. Bigalılar bu duruma dayanamayarak isyan etmiştir. Bigalılar, Köprülülü Hamdi Bey’in önderliğindeki Kuva-yı Millîye birliklerine saldırmıştır. Bu saldırıya karşılık veremeyen Köprülülü Hamdi Bey, emrindeki adamlarla birlikte geri çekilmek zorunda kalmıştır. Direniş yalnızca silahlı mücadeleyle sınırlı kalmamıştır. Pazartesi günü Biga halkı, toplu bir miting düzenleyerek Kuva-yı Millîye adına hareket eden bu itttihatçıların emirleriyle harekete mecbur olduklarını ve kendilerine atfedilen vekalet-i millîye sıfatını kabul etmeyeceklerini bağırarak haykırmıştır. Her mevkide “*Yaşasın sevgili padişahımız, yaşasın meşru Hükümetimiz, kahrolsun ittihatçılar, kahrolsun meşum ve gizli kuvvetler! Yaşasın hürriyet, yaşasın meşrutiyet! sloganları atılmıştır ve feryatlar ayyuka çıkmıştır.*” Söz konusu direnişin daha da büyümesi üzerine Biga halkı ertesi gün tekrar toplanmıştır. Jandarma kumandanı kalabalığı dağıtmaya çalışmış, ancak başarılı olamamıştır. Bu sırada Ahmet Anzavur’a haber ulaşmış ve o da küçük bir grupla salı günü Biga’ya gelmiştir. Köprülülü Hamdi Bey, emrindeki İttihatçılarla birlikte Biga halkına müdahale etmeye çalışmış, ancak halkın direnişi karşısında geri püskürtülmüştür. Mektup, çatışmalar sonucunda Biga’daki kargaşa ortamının kısmen sona erdiğini ve olayların bölgenin ileri gelenleri tarafından mevcut Ali Rıza Paşa Hükûmeti’ne bildirildiğini aktarmaktadır⁵⁰.

Alemdâr gazetesi, Biga Olayı ve nedenlerini yanlış ve eksik bilgilerle aktarmıştır. Olayın gerçekleşme süreci incelendiğinde, Köprülülü Hamdi Bey, Biga’da ulusal teşkilatlanmayı sağlamakla görevlendirilmiştir. Köprülülü Hamdi Bey, kasabanın

49 “Meselenin Günahı–Biga Hadisesi”, *Alemdâr*, 24 Şubat 1920, s.1.

50 “Meselenin Günahı–Biga Hadisesi, Böyle Eyyâm-ı Gamin Böyle Olur Nevruz”, *Alemdâr*, 24 Şubat 1920, s.1.

kontrolünü sağladıktan sonra ilk iş olarak silahları toplatmıştır. Ancak Köprülülü Hamdi Bey başlangıçta, Kara Hasan Çetesi'nin silahlarını toplamak için bir girişimde bulunmamıştır. Ülkenin kurtuluşu için birlikte çalışmanın gerekli olduğunu anlatmıştır. Buna karşın Kara Hasan Çetesi, kendi başına buyruk hareket ederek 'kır bekçiliği' adı altında köylüleri soymaya devam etmiştir. Bunun üzerine Köprülülü Hamdi Bey, düzenlediği baskınla Kara Hasan ve adamlarının çoğunu tutuklayarak hapishaneye göndermiştir⁵¹. Daha sonra Yunanlıları İzmir'den çıkarmak için Köprülülü Hamdi Bey, Biga'da 500 kişilik bir birlik kurmuş ve bunları Akbaş Cephaneliği'nden getirdiği silahlarla donatmıştır. Ancak kuvvetlerin sayıca artması beraberinde donanım ve iase konusundaki eksiklikleri de ortaya çıkarmıştır. Bu durum karşısında ciddi bir maddi kaynağa ihtiyaç duyulmuş, elinde yeterli parası bulunmayan Köprülülü Hamdi Bey gerekli finansmanı halktan para toplama yoluyla sağlamaya çalışmıştır. Fakat bu uygulama halk arasında huzursuzluk yaratmıştır⁵². Kara Hasan'ın da Köprülülü Hamdi Bey tarafından tutuklanması üzerine, bölgedeki Pomak elebaşları Gavur İmam ve Şah İsmail, İngilizlerle temas kurup Anzavur'un da desteğini alarak 16 Şubat 1920'de Biga'ya saldırmış ve Köprülülü Hamdi Bey'in teşkilatlanmakta olan birliğini dağıtmıştır⁵³. Rahmi Apak, bu isyanın İngiliz destekli ve padişah onaylı olduğunu, Anzavur'un İngiliz İstihbaratı'ndan Papas Fru (Rahip Frew) tarafından maddi olarak desteklendiğini ve teşvik edildiğini ifade etmiştir⁵⁴. İsmet Bey de daha sonra Meclis'te yaptığı konuşmada, bu isyanın İngilizler tarafından planlandığını belirtmiştir⁵⁵.

Pomaklar tarafından Biga ilçesinin işgal edildiğini duyan Ahmet Anzavur da bir gün sonra 17 Şubat 1920'de yaklaşık 15 adamıyla Biga'ya gelerek Hükümet Konağı'na yerleşmiş ve ayaklanmanın yönetimini ele almıştır. Bu baskın sırasında Pomaklar, Kara Hasan'ın intikamını almak amacıyla Kani Bey ile çatışmış; kurşunu biten Kani Bey daha fazla direnememiş ve Pomaklar tarafından şehit edilmiştir. Akabinde, hiçbir suçu olmayan Jandarma Yüzbaşı İsmail Hakkı ile koğuştaki yatan hasta 2 jandarma ve 1 piyade eri de Pomaklar tarafından şehit edilmiştir. Asiler, 18 Şubat 1920'de

51 Akar, a.g.s., s.337-338.

52 Hülalü, a.g.m., s.56; Özalp, a.g.e., s.94.

53 Hamdi Ertuna, **Türk İstiklal Harbi Cilt: VI İstiklal Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921)**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1974, s.71-73.

54 Rahmi Apak, **Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988, s.193.

55 TBMM Gizli Celse Zabıtları, C I, 17.5.1920, s.41.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

Üsteğmen İnebolulu Rıza'yı bıçak darbeleriyle şehit etmiş, Teğmen Besim'i ise yörede nüfuzlu bir Çerkesin araya girmesi üzerine öldürmekten vazgeçmişlerdir⁵⁶.

Köprülülü Hamdi Bey, Akbaş Cephaneliği'nden kaçırılan silah ve mühimmatın depo edildiği Yenice'ye doğru hareket etmiştir. Bu sırada, Biga'daki 190. Alay'ın 2. Taburu'ndan bir kısım asker, Dramalı Rıza Bey komutasında cephaneyi korumaktaydı. Asilerin burayı ele geçirmelerinden endişe eden Köprülülü Köprülülü Hamdi Bey hiç durmadan yola devam etmiş; Biga'dan 10 saat mesafedeki Avanya bucağına bağlı Eminoba köyüne ulaşmıştır. Kısa bir süre dinlenmek için köydeki okula girdiğinde, kendisini tanıyan köyün bekçisi ve kâhyasının ihbarı üzerine okul, silahlı köylüler tarafından basılmıştır. Ellerini bağlayan köylüler Köprülülü Hamdi Bey'i tekrar Biga'ya doğru götürmüş; Köprülülü Hamdi Bey her ne kadar yaptıkları bu hareketin Türklüğe ve Müslümanlığa vereceği zararları anlatmaya çalışsa da gözü dönmüş bu kişiler tarafından Biga civarındaki bir değirmende şehit edilmiştir. Köprülülü Hamdi Bey'in naaşı, bir arabayla kasabaya getirilerek Kani Bey ve Üsteğmen Ali Rıza'nın cesetleriyle birlikte Belediye bahçesinin ortasına bırakılmıştır. 18 Şubat 1920'de kasabaya gelen iki İngiliz subayına bu cesetler gösterilmiş, ardından Şah İsmail söz konusu İngiliz subayıyla Karabiga'ya gitmiş, buradan da bir İngiliz torpidosuyla Çanakkale'ye geçmiş ve daha sonra 7 torba içinde 5.000 İngiliz altınıyla Biga'ya dönmüştür⁵⁷.

Ahmet Anzavur, Şah İsmail, Kürt Mehmet Çavuş ve Gâvur İmam'ı Biga'da bırakarak, Akbaş'tan kaçırılan silahların bulunduğu Yenice'ye harekât etmiştir⁵⁸. Burada az sayıdaki Muhafız Komutanı Dramalı Rıza'nın müfrezesini üstün kuvvetle kuşatmıştır; 21 Şubat 1920'de yaklaşık 800 asi köye taarruz etmiş, muhafızlar Agunya'ya çekilmiş ve Dramalı Rıza Bey, silah ve cephanelerin asilerin eline geçmemesi için cephaneliği dinamitle havaya uçurmuş; ancak geri kalan cephane Anzavur'un eline geçerek kullanılmaya başlanmıştır⁵⁹. İstanbul Hükûmeti, elindeki mevcut olanaklardan yararlanarak Ahmet Anzavur ayaklanmasını desteklemiştir. Bu amaçla, özellikle Anzavur çetesine katılmak üzere İstanbul'dan birçok subay

56 Ertuna, **a.g.e.**, s.73-74.

57 İğdemir, **a.g.e.**, s.12; Ertuna, **a.g.e.**, s.74; **ATASE**, Arşiv No. 5/2548, Dip. 46, G. 4, Kls. 2482, Dos. No 89, F. 78/172.

58 Hülâgü, **a.g.e.**, s.58.

59 İlhami Soysal, **Kurtuluş Savaşında İşbirlikçiler**, İstanbul 2008, s.48; Özalp, **a.g.e.**, s.99; Kemal Özer, **Kurtuluş Savaşında Gönen**, Balıkesir Türkdili Matbaası, Balıkesir 1964. s.77.

göndermiş ve bol miktarda para sağlamış; İngilizlerin de yardımıyla ayaklanma örgütünü sürekli genişletmeye çalışmıştır⁶⁰.

Alemdâr gazetesi, Kuva-yı Milliye'yi zayıflatmak ve Biga'da başlayan kurtuluş Harekâtı'nın ilerlemesini engellemek için, Biga Olayı'nın başlıca nedeni olarak Kuva-yı Milliye'nin bölgede para toplamasını göstermiş; bu doğrultuda haberler yayımlamayı sürdürmüştür. *Alemdâr* gazetesinde neşredilen diğer bir haberde, Biga civarındaki Kuva-yı Milliye'nin 120.000 lira topladığı iddia edilmiş, ancak Dahiliye Nazırı bunun doğru olmadığını belirtmiştir. Gazetenin baş muharriri Refi' Cevad ise bu cevabı doğru bulmamış ve meselenin açıklanması gerektiğini söylemiştir. Refi' Cevad, ülkede yalnızca meşru hükûmeti tanıdıklarını ve diğer kuvvetleri kabul etmediklerini belirtmiştir. Ayrıca, yaptıkları muhalefetin hak ve hakikat üzerine kurulu olduğunu vurgulamıştır. *Alemdâr* gazetesinde neşredilen hiçbir haberin asılsız olmadığını iddia etmiştir. Refi' Cevad'a göre, Kuva-yı Milliye her yerde halka vergi uygulamış ve Biga'da 120.000 lira vergi toplamıştır. Yazar, Ankara'da Kuva-yı Milliye'ye katılanlara elbise bedeli olarak 25, yevmiye olarak da 1 lira verildiğini vurgulamış; bu paraların şehir merkezleri, livalar ve kazalardan toplanan çeşitli vergilerden sağlandığını belirtmiştir. Nitekim Biga'daki isyanın, halktan 120.000 lira talep edilmesinden kaynaklandığı ve ufak bir araştırmayla anlaşılabileceği ifade edilmiştir. Refi' Cevad, Çanakkale Milletvekili Yahya Sezai Bey'in Biga Olayı hakkında verdiği belgenin kendilerini doğruladığını vurgulamıştır. Belgenin içeriği ise şöyledir:

1- Bölge halkı, yasal olmayan yollarla asker ve yüz binlerce lira toplayanlara karşı çıkmaktadır. Gayri meşru kuvvetlerin bu tür uygulamaları derhal durdurulmalıdır.

2- Çanakkale'ye bağlı diğer kazalarda asker ve para toplama gibi olaylara rastlanırsa, bu nazik ve önemli bölgede kesinlikle izin verilmemelidir.

3- Öteden beri güvenlikte ciddi sıkıntılar yaşandığından, Dahiliye Nazırı'ndan alınan tedbirlerin açıklanması istenmektedir.

Refi' Cevad, Anadolu'nun her tarafından benzer haberlerin geldiğini vurgulamıştır. Dört beş baldırı çıplağın (Kuva-yı Milliye) menfaati için millet sürekli ezilirse, senenin her günü bir yevm-i izdivaç kabul etsek bile evlendirecek Türk bulamayacağımıza şüphe etmediğini belirtmiştir⁶¹.

60 Ertuna, **a.g.e.**, s.75.

61 Refi' Cevad, "Dâhiliye Nazır-ı Muhteremî Bey Efendi Hazretlerine", **Alemdâr**, 26 Şubat 1920, s.1.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

Refi‘ Cevad, Biga Olayı’nın 15 gün önce, Kuva-yı Millîye adıyla hareket eden İttihatçı çetelerin zulüm ve baskısına karşı halkın doğal bir tepkisi olarak başladığını belirtmiştir. Ahmet Anzavur Bey de bölgede bulunmuş ve Biga halkının isyanına katılarak, bölgenin kısmen İttihatçı çetelerden temizlenmesine destek olduğunu ifade etmiştir. Yazar, İttihatçıların yaptığı “*haydutluk, çetecilik, çapulculuk*” gibi tüm olayları, İttihatçı yanlısı gazetelerin Anzavur Bey’in tertibi gibi göstermeye çalıştığını vurgulamıştır. Ayrıca Yazar, mevcut Hükûmet tarafından Biga’ya gönderilen soruşturma heyeti, olaylara dair net bilgi edinmeden asker, iâne ve para toplanmadığını ve Biga halkına zulüm yapılmadığını belirten açıklamasını eleştirmiştir. Refi‘ Cevad, Çanakkale Milletvekili Yahya Sezai Bey’in Meclis-i Mebusana sunduğu raporda, Biga’daki olayların tüm gerçeklerinin ortaya çıktığını vurgulamıştır. Raporda, kendisine Kuva-yı Millîye başkanı süsü veren Köprülülü Hamdi Bey’in Biga halkından 120.000 lira vergi toplamaya kalkıştığı ileri sürülmüştür. Ancak Köprülülü Hamdi Bey’in böyle bir yetkiye sahip olmadığını ve meşru bir Hükûmet varken ikinci bir Hükûmetmiş gibi hareket etmesinin isyana neden olduğunu iddia etmiştir.

Refi‘ Cevad’ın Biga Olayı’na dair değerlendirmelerinde, olayın sebeplerini kamuoyuna sunarken bazı ifadeleri çarpıttığı ve kendi görüşlerini destekleyecek şekilde yorumladığı görülmektedir. Özellikle Müfettiş Hamdi ve Müfettiş Fahreddin Beylerin ifadeleri üzerinden yaptığı yönlendirmeler dikkat çekicidir. Refi‘ Cevad, Müfettiş Hamdi Bey’in “*Maktul Köprülülü Hamdi Bey’in kimseden zorla para toplamadığı ve bunu başka vasıtalar aracılığıyla gerçekleştirmeye çalıştığı*” şeklindeki açıklamasını kamuoyuna farklı bir şekilde lanse ettirmiştir. Bu söylemde, Köprülülü Hamdi Bey’in zorlayıcı yöntemler kullanmadığı ortaya konulurken, yazara göre sanki halktan zorla tahsilat yapılmış gibi gösterilmiştir. Benzer şekilde, Müfettiş Fahreddin Bey’in “*Kuva-yı Millîye adına asker toplama gibi bir olay saha-i faaliyete intikal etmemiş ve kuvvede sadece bir tasavvur olarak kalmıştır*” şeklindeki izahı da Refi‘ Cevad tarafından çarpıtılmıştır. Fahreddin Bey, asker toplanmasının henüz fiili bir uygulamaya dönüşmediğini belirtirken, Refi‘ Cevad bunu somut bir askerî hareket varmış gibi lanse etmiştir. Ayrıca Köprülülü Hamdi Bey’in Bigalılardan hem para hem de asker toplama işini Hasan Rıza vasıtasıyla yapmaya çalıştığını, başarılı olmayınca güç kullandığını ifade etmiştir. Refi‘ Cevad göre, İttihatçı yanlısı gazeteler Biga’daki olayları çarpıtarak maksatlı haber ve yorumlarla sunmuş, Dahiliye Nazırı da bu haber ve yorumlara kendini kaptırmıştır. Ancak gerçekleri gizlemenin imkânsız olduğunu, olayların doğrusu, Çanakkale Milletvekili Yahya Sezai Bey’in raporuyla ortaya çıktığını savunmuştur.

Ayrıca Biga'ya gönderilen heyette yer alan Mülkiye Müfettişlerinden Fahrettin Bey'in açıklaması da bu raporu pekiştirdiğini iddia etmiştir⁶².

Alemdâr gazetesi, Biga Olayı hakkında verdiği haberlerin doğru olduğunu savunmuştur. Fakat İttihatçı gazeteler, özellikle Tasviri Efkâr gazetesi, bu haberlerin doğru olmadığını iddia etmiştir. *Alemdâr* gazetesi ise kendinden emin bir şekilde haberlerinin doğru olduğunu yinelemiştir. *Alemdâr* gazetesinde, Kuva-yı Millîye adı altında Biga halkına musallat olan ittihatçıların kaza ve kasabalara vergi koydukları ve yeniden asker toplama girişiminde bulundukları vurgulanmıştır. İttihatçı gazeteler ise Köprülülü Hamdi Bey ve yandaşlarını savunmak için *Alemdâr* gazetesinin haberlerinin doğru olmadığını ileri sürmüştür. *Alemdâr* gazetesi, Tasviri Efkâr gazetesinin resmi bir memur diliyle *Alemdâr* gazetesinin haberlerinin doğru olduğunu itiraf ettiğini iddia etmiştir. Ayrıca *Alemdâr* gazetesi, Biga'da meydana gelen olayı yerinde incelemek için bir Tahkikat Heyeti kurulduğunu belirtmiş; heyetin Ali Rıza Paşa, Şerri Mahkemeler Müdürü Mustafa Efendi, Samih Rıfat ve Mülkiye Müfettişi Fahreddin Bey'den oluştuğunu ve Biga'ya gönderildiğini, kısa süre sonra olayı soruşturmaya başladığını vurgulamıştır. Mülkiye Müfettişi Fahreddin Bey'in *Alemdâr* gazetesinin muharrirlerinden birine Biga Olayı hakkında vermiş olduğu bilgiler şu şekildedir:

“Heyet Biga'ya ulaştığında herhangi bir olumsuz durum söz konusu değildi. Biga olayında etkili olan Ahmet Anzavur ise haber verildiği gibi firar etmemiş, kasabaya yakın bir yerde gizlenmişti. Biga halkı Türk, Pomak, Çerkez, Boşnak gibi farklı milletlerden oluşmaktaydı. Bu durum yanlış anlaşılmalara yol açmış ve Anzavur'un, Çerkezler aracılığıyla amacına daha kolay ulaşmasını sağlamıştır. Ahmet Anzavur'un, Cemiyet-i Muhammediye adına hareket ettiğini ileri sürmüş ve cahil halkı kandırarak nüfuz toplamaya çalıştığını ifade etmiştir. Heyet, Biga'nın ileri gelenleriyle görüşerek bilgi almıştır. Bu bilgilere göre, Köprülülü Hamdi Bey kimseden zorla para toplamamış, sadece bazı yollarla para talep etme girişiminde bulunmuştur. Halkın bir kısmı bu teşvike dayanarak isyan etmiş ve Biga Olayı patlak vermiştir. Sancak genelinde, Kuva-yı Millîye adına asker toplama gibi bir uygulama sahaya intikal etmemiş, yalnızca bir fikir aşamasında kalmıştır. Heyet henüz Biga'daki incelemelerini tamamlamamış olup, geniş çaplı bir araştırmanın ardından tam teşekküllü bir rapor hazırlanarak ilgili mercilere sunulacaktır”⁶³. Bir süre sonra heyet, Biga'daki incelemelerini tamamlayarak tam teşekküllü bir rapor hazırlamıştır. Heyetin

62 “Hakikati Gizlemekle Derde Deva Bulunmaz!”, *Alemdâr*, 27 Şubat 1920, s.1.

63 “Yine Sözüme Geldiler, Tasviri Efkâr'ın İtirafı”, *Alemdâr*, 27 Şubat 1920, s.2.

yaptığı incelemeler doğrultusunda hazırlanan bu rapor, Biga Olayı soruşturmasının sonuçlarını da ortaya koymuştur. Soruşturma, ayaklanmanın Kuva-yı Milliye adına para toplamak amacıyla gerçekleşmediğini ortaya koymuştur. “Para meselesi”, olayın sonradan öne çıkan nedenlerinden biri olup, asıl amaç Kuva-yı Milliye’nin güçlenmesini engellemek isteyenlerin tertibiydi. Bu eylemi düzenleyenler, Ali Rıza Paşa Hükûmeti’ni zor durumda bırakarak istifaya zorlamak ve Damat Ferit Paşa’yı yeniden Hükûmet başına getirmeyi hedeflemişlerdir. Köylülerden güçlerinin üzerinde para talep edilmesi ise Damat Ferit Paşa yanlılarının yürüttüğü propagandanın bir sonucu olarak değerlendirilmiştir⁶⁴.

Gazeteye göre Harbiye Nazırı, Dahiliye Nazırı’ndan aldığı son bilgilere dayanarak Biga Olayı’nın hızlı bir şekilde çözüleceğini belirtmiştir⁶⁵. Biga’dan gelen yolcular, Ahmet Anzavur’un Biga’yı Kuva-yı Milliye’den temizlediği haberini vermiştir⁶⁶. Olay henüz sıcaklığını korurken, konuya farklı bir bakış açısıyla yaklaşan ve Kuva-yı Milliyecileri dikkatli davranmamış olmakla suçlayan yazılar da yayımlanmıştır. *Alemdâr* gazetesine göre, İttihatçı yanlısı Tasvir gazetesi, Mustafa Kemal Paşa’nın kontrolündeki Kuva-yı Milliye’nin Biga Olayı’nda hatalı bir politika izlediğini vurgulamış ve millî harekâte mensup bazı kişileri suçlamıştır. Anzavur Ahmet ve taraftarları, harekete geçmek için uygun şartları beklerken, Kuva-yı Milliye’nin halktan yüksek ve ödenmeyecek miktarlarda para talep ettiğini ve bu paraları almak içinde halka şiddet uyguladığını vurgulamıştır⁶⁷.

1.2. Biga’nın Kuva-yı Milliye Tarafından Geri Alınması ve Basın Yansımaları

Biga Ayaklanması’nı Gönen Kaymakamı’nın vasıtasıyla haber alan 14. Kolordu Komutanı, bu haber üzerine 56. Tümen’in Mustafakemalpaşa’daki 172. Alay Komutanı’na, 100 piyade ve 4 makineli tüfekten oluşan bir bölüğü Bandırma’ya sevk etmesini emretmişse de araç, erzak ve cephane yetersizliği nedeniyle birlik ancak 20 Şubat 1920 sabahı yola çıkabilmiştir. Yarbay Rahmi komutasındaki 174. Alay da 191 piyade, 25 süvari ve 28 makineli tüfek eri ile Karacabey’e sevk edilmiştir. Ayrıca Balıkesir’deki 61. Tümen ve Balıkesir Müdafaa-i Hukuk tarafından hazırlanan 1.500

64 Bebek, **a.g.e.**, s.100.

65 “Harbiye Nazırının Beyanâtı”, **Alemdâr**, 29 Şubat 1920, s.1.

66 “Biga Ahvalı”, **Alemdâr**, 29 Şubat 1920, s.2.

67 “Kuva-yı Milliye’nin Az Buçuk Kabahati:”, **Alemdâr**, 1 Mart 1920, s.1.

atlı ve piyade ile 2 top ve 9 makineli tüfekten oluşan “Takip Müfrezesi”, Süvari Yarbayı Süleyman Sabri komutasında 29 Şubat 1920’de Pazarköy’de harekete hazır hâle getirilmiştir. Yarbay Süleyman Sabri, bir bildirge yayımlamış ve bu bildirmede Yunan işgali ve mezalimine değinerek “buna karşı koymanın her Müslümanın borcu olduğunu; düşmanla iş birliği yapan birkaç hainin kışkırtmalarına uyulmaması gerektiğini; Ahmet Anzavur’un düşmanlarla birlikte hareket ettiğini; Hükümet emirlerine uyanların zarar görmeyeceğini ve hainlerin yakında hak ettikleri cezaya çarptırılacağını” bildirmiştir⁶⁸.

Alay Komutanı Yarbay Rahmi, müfrezesinin bir kısmını 28 Şubat 1920’den itibaren Karacabey’den Gönen’in batı sırtlarına sevk ederek güvenlik önlemlerini almıştır. Yarbay Süleyman Sabri Müfrezesi, 2 Mart 1920’de tüm kuvvetiyle Gönen’e ulaşmıştır. Aynı gün, 500 kadar piyade ve 150 kadar süvariden oluşan Ahmet Anzavur ve Gâvur İmam kuvvetleri, Gündoğan–Baykara–Hasanbey–Karalar Çiftliği–Bakırlı sırtlarını tutmuştu. 2/3 Mart 1920 gecesi, Muratlar kuzeyinde Keçidere’yi korumak üzere gönderilen müfrezeye asiler taarruz ederek geri püskürttüler. Bunun üzerine, Takip Kuvvetleri Komutanı Yarbay Süleyman Sabri Bey, 14. Kolordu Komutanı’ndan aldığı talimat doğrultusunda 3 Mart 1920’de aynı istikamette müfrezeyi asileri kuşatacak şekilde taarruza geçirmişti. Müfrezenin Keçidere’ye varmadan önce Karaağaç Köyü’nde direnişle karşılaştığı, çatışmalar sonucunda köy kısmen tahrip olmuştur. 4 Mart 1920’de Sarıköy Müfrezesi Sızıköy’e ilerlemiş; asiler önce köyün doğu sırtında direndiyse de müfrezeye köye girmiş ve direnen Anzavur kuvvetleri Çakıroba’ya çekilmiştir. 5 Mart 1920’de bir İngiliz harp gemisinin Bandırma’ya gelerek demir atması, İngilizlerin bu gösteriyi millî kuvvetleri sindirmek amacıyla gerçekleştirdiğini ortaya koymuştur. Bu gelişme, Ahmet Anzavur’un İngilizlerle temas hâlinde bulunduğunu ortaya çıkarmıştır.

10 Mart 1920’de Takip Kuvvetleri Komutanı Yarbay Süleyman Sabri, Kolorduya gönderdiği raporda, 2 gün süren çarpışmaların ardından Ahmet Anzavur’un geri çekildiğini ve Biga halkının ne nizâmî kuvvetlerden ne de asi çeteden hiç kimseyi istememesi nedeniyle takip hareketine son verdiğini bildirmiştir. Bu rapor doğrultusunda Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa, muvazzaf piyadelerle Yarbay Rahmi Müfrezesi’ni pekiştirip Gönen’de bırakmayı; geri kalan kuvvetleri Balıkesir’e geri çekmeyi ve Biga’ya herhangi bir kuvvet göndermemeyi düşündüğünü ifade etmiştir⁶⁹.

68 Hülâgü, **a.g.e.**, s.59; Ertuna, **a.g.e.**, s.75-76; **ATASE**, Arşiv No. 5/2548, Dip. 46, G.4, Kls. 2482, Dos. 89, F. 78/68.

69 Hülâgü, **a.g.e.**, s.60; Ertuna, **a.g.e.**, s.77-80.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

Alemdâr gazetesi ise, Kuva-yı Milliye'nin Biga'yı yeniden denetimi altına almasını, gazetede yayımlanan haberlerde; Tasvîr-i Efkâr ve Vakit gazetelerinin Biga Olayı'na ilişkin halkın algısını değiştirmeye yönelik yayınlar yaptığını ifade etmiştir. Özellikle Vakit gazetesinin “Anzavur Çetesi Dağıldı” başlıklı haberinde, Ahmet Anzavur'un çetesinin dağıldığı ve olayların sona erdiği vurgulanmıştır. *Alemdâr* gazetesi ise, bu bilgilerin gerçeği yansıtmadığını iddia etmiş ve Ahmet Anzavur'u çeteci değil, bir kahraman olarak yansıtmıştır. Gazeteye göre, Mustafa Kemal Paşa'nın Kuva-yı Milliye'nin başına geçmesi kahramanlıkla anlatılırken, Anzavur'un çeteci olarak gösterilmesi çelişkili ve haksız bir yaklaşımdır. Anzavur'un eylemlerinin şiddet içerdiği kabul edilse de halktan zorla vergi almadığı özellikle vurgulanmıştır. *Alemdâr* gazetesi, İttihatçı Kuva-yı Milliye'nin merhum Köprülülü Hamdi Bey'in intikamını almak için Biga halkına ağır baskılar uyguladığını bildirmiştir. Gazete, Gönen'e bağlı (Keçi Deresi, Sırb köyü, Babayaka, Karacaalan, Akraba, Muradlı) köylerin tahrip edildiğini ve Ayvalıdere'de halkın tahıl, hayvan ve ürünlerine el konulduğunu aktarmıştır. Kuva-yı Milliye'nin bu eylemleri, *Alemdâr* tarafından “çete faaliyeti” olarak nitelendirilmiştir. Gazete, Kuva-yı Milliye güçleri ile Ahmet Anzavur arasındaki çatışmalar sonucunda Gönen'e bağlı (Oba köy, Üçpınar, Muradlar, Hayri Hasan Bey köyü, Keçi Deresi) köylerin Kuva-yı Milliye tarafından kasıtlı olarak yakıldığını ve bu süreçte yaşlı ile hasta sivillerin hayatını kaybettiğini iddia etmiştir. Ayrıca, Seyzi ve Keçi Deresi halkının Rum köyü Elbislik'e sığınmak zorunda kaldığını; ancak Kuva-yı Milliye'nin köyün papazı ve ileri gelenlerine baskı yaparak Müslümanların derhal buradan çıkarılmasını istediğini ve aksi hâlde köyün yok edileceği tehdidinde bulunduğunu belirtmiştir. Köyün papazı ve önde gelenleri ise bu tehdide karşı koyacaklarını ve gerekirse köylerinin yakılmasını göze alacaklarını ifade etmiştir⁷⁰.

Hamdi Ertuna, Türk İstiklal Harbi adlı eserinde, Kuva-yı Milliye birlikleri ile isyancılar arasında meydana gelen çatışmalar sırasında Hacıveliobası ve Üçpınar köylerinden ateş açılması üzerine bu köylerin kısmen tahrip edildiğini belirtmektedir. Ardından Karaağaç köyünde direnişle karşılaşıldığı; çıkan çatışmalar sonucunda köyün bir bölümünün zarar gördüğü, üç evin yıkıldığı, bir kadın ile bazı hayvanların yaşamını yitirdiğinin rapor edildiği ifade edilmektedir. İstanbul'da Harbiye Nazırı Fevzi Paşa (Çakmak) tarafından 14. Kolordu Komutanlığı'na gönderilen emirde ise, Takip Kuvvetleri'nin Sızıköy, Keçidere, Muratlar, Oba ve iki köyü daha yaktığı; bir şahsın ayakkabısını almak amacıyla kendisiyle eşinin öldürüldüğü ve bu eylemin

70 “Yine Biga”, *Alemdâr*, 12 Mart 1920, s.1.

Teğmen Selim ile emrindeki Arnavut asıllı erler tarafından gerçekleştirildiği bildirilmektedir. Yapılan soruşturmada, çarpışmaların köy içinde de meydana geldiği; Sızıköy’de 16 evin, Keçidere’de bir ev ve iki ahırın yandığı, ayrıca yağmaların gerçekleştiği tespit edilmiştir⁷¹.

Akşam gazetesinde yayımlanan bir makalede, Biga Olayı’nın, halkın “Muhammediyye Cemiyeti” adı altında kandırılması sonucu meydana geldiği ileri sürülmüş ve sorumlular olarak Biga’da çoğunluğu oluşturduğu iddia edilen Çerkez ve Pomaklar gösterilmiştir. Ayrıca, Çerkezlerin ülkede bağımsız bir siyasi politika izlediği öne sürülmüştür. Buna karşılık *Alemdâr* gazetesi, Akşam gazetesinin haberlerini yalanlamış; Biga halkının ağırlıklı olarak Türklerden oluştuğunu ve olayın temel nedenlerinden birinin de aslen Türk olan Kara Hasan ile ilgili olduğunu belirtmiştir. *Alemdâr* ayrıca, Ahmet Anzavur’un isyanın başlangıcında Biga’da bulunmadığını, sonradan bölgeye geldiğini vurgulayarak onun olayın doğrudan faili olarak gösterilmesini eleştirmiştir. *Alemdâr* gazetesi, Çerkezlerin ne Türklükten ayrıldığını ne de farklı bir politik çizgi izlediklerini ifade etmiştir. Aksine, Çerkezlerin dini ve millî bağlarla Türklere bağlı olduklarını, ülkenin kurtuluş mücadelesine canla başla katıldıklarını ve her zaman Türklerle birlik içinde hareket ettiklerini savunmuştur⁷². Hamdi Ertuna, Türk İstiklal Harbi adlı eserinde, 3 Mart 1920 tarihinde Bandırma’daki 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa’nın, 3. ve 15. Kolordulara gönderdiği bir şifrede, Biga Olayı’nın Ahmet Anzavur ile doğrudan bir bağlantısının bulunmadığını; Kara Hasan Çetesi’nin etkisiz hâle getirilmesine tepki gösteren Biga’daki yerel toplumun bir kesimi, Anzavur’un gerçek amaçlarını fark ederek onu ilçeden uzaklaştırdığını aktarmaktadır⁷³.

Bosfor gazetesinden alınan bir habere göre, Biga’dan gelen bir yolcu Kuva-yı Millîye’nin Biga’ya saldırdığını söylemiştir. Yolcunun aktardığına göre, Kuva-yı Millîye Biga halkından zorla 110.000 lira almaya çalışmış, halk buna karşı koymuştur. Ancak Kuva-yı Millîye halka çok sert karşılık vermiş ve çıkan çatışmada çok sayıda yaralı ile ölü olmuştur. Bu saldırıya dayanamayan Biga halkının büyük bir kısmı Karabiga’ya göç etmek zorunda kalmış, kaymakam da bölgeden firar etmiştir⁷⁴. Bu gelişmeler sonucunda Biga, yeniden Kuva-yı Milliye’nin denetimi altına girmiştir.

71 Ertuna, **a.g.e.**, s.76-80.

72 “Türklük Çerkezlik Olur mu?”, **Alemdâr**, 13 Mart 1920, s.2.

73 Ertuna, **a.g.e.**, s.78.

74 “Kuvâ-yı Millîye Tecavüzatından”, **Alemdâr**, 22 Mart 1920, s.1.

1.3. Biga Olayı (İkinci Biga Baskını) ve Alemdâr Gazetesi Yansımaları

Biga, isyandan sonra Kuva-yı Milliye'nin denetimi altına girmiştir. Ancak 12-13 Mart 1920 gecesi, Biga'da görevli Çanakkale Jandarma Tabur Komutanı Binbaşı Ali Rıza Bey ile Askerlik Şubesi Başkanı, 14. Kolordu Komutanlığı'na çektikleri telgrafta, Ahmet Anzavur'un yeniden Biga'ya taarruz hazırlığında olduğunu bildirmişlerdir. Bunun üzerine Kolordu Komutanı, 13 Mart'ta takip birliklerine Biga'ya destek sağlanması yönünde gerekli emirleri iletmiştir. Ancak takip kuvvetleri, 10 günden fazla bir süre Gönen ve çevresinde herhangi bir somut amaç gözetmeksizin beklemiş; bu süreçte firar vakaları yaşanmış ve bazı birliklerde hoşnutsuzluk baş göstermiştir. Yarbay Süleyman Sabri komutasındaki Takip Kuvvetleri, 14 Mart 1920 akşamı Gündoğan köyünden Biga istikametine hareket etmiş, 16 Mart'ta Maksudiye'ye ulaşarak öğle saatlerinde Biga'ya doğru ilerlemiştir. İdriskoru–Tevfikkiye civarında Yenice köyünden açılan ateş üzerine taarruz ve Biga'ya giriş emri verilmiş; önce Yenice sırtları ele geçirilmiş, ardından ilçenin yakınındaki köprüye 1 bölük ve 2 makineli tüfekle saldırı düzenlenmiştir. Müfrezenin büyük kısmı Biga'ya yaklaşırken topçu birlikleri bu hareketi bulundukları mevziden desteklemiştir. Ancak Biga sırtlarında mevzilenmiş Binbaşı Ali Rıza komutasındaki 2 subay ve 28 jandarmadan oluşan birlik ile öncü olarak sevk edilen Hafız Hüseyin Bey'in kuvvetleri cephanelerinin tükenmesi nedeniyle geri çekilmek zorunda kalmıştır. Bunun üzerine asiler, ilçeye girmeye çalışan diğer birliklere ateş açmış ve onları da geri çekilmeye mecbur bırakmıştır⁷⁵.

Yarbay Rahmi Bey'in kuvvetleriyle takviye edilen Takip Müfrezesi, Gönen'den hareket ederek Biga içlerine kadar ilerlemişse de; ancak Bigalıların silahlı direnişi ve köylerin Anzavur'un safında isyana katılması üzerine 4 gün süren muharebelerin ardından takip birlikleri Gönen'e çekilmek zorunda kalmıştır. Böylece Biga akşama doğru Anzavur kuvvetlerinin eline geçmiştir. Bu hareket sonucunda 3 subay ve 8 er şehit olmuş, 5 subay ile 29 er yaralanmıştır⁷⁶. Biga'ya girişinin hemen ardından Anzavur'un ilk icraatlarından biri, Kuva-yı Milliye'yi destekleyen Çerkezlerden Tahir ve Sefer Beyleri idam ettirmek olmuştur⁷⁷.

⁷⁵ Ertuna, a.g.e., s.81-82.

⁷⁶ Hülalü, a.g.e., s.60; Ertuna, a.g.e., s.82-83; K. Birlik, a.g.m., s.1076; Şen Nur Çakar Aykut, “Kurtuluş Savaşı Yılları'nda Biga'da Yaşananlar”, BigaBiga.com, 1 Kasım 2013, <https://bigabigacom.wordpress.com/2013/11/01/kurtulus-savasi-yillarinda-bigada-yasananlar-sennur-cakar-aykut/>, erişim tarihi: 1 Eylül 2025.

⁷⁷ Güven, a.g.e., s.62-64.

Alemdâr Gazetesi, 13–18 Mart tarihleri arasında gerçekleşen baskın olayını aşağıdaki haberlerle yansıtmıştır. *Bosfor* gazetesinde yer alan bir haberde, Bandırma’dan gelen bir yolcunun Biga’daki gelişmeleri aktardığı belirtilmiştir. Yolcunun ifadesine göre, Biga’ya gönderilen jandarma komutanı halkı toplamış ve Kuva-yı Millîye’den korkacak hiçbir tehdit olmadığını söylemiştir. Halk da bu güvenceye inanarak işine gücüne devam etmiştir. Fakat birkaç gün sonra Hafız Hüseyin komutasındaki bir Kuva-yı Millîye çetesinin saldırdığını belirtmiştir. Bu çetenin, Biga Olayı sırasında birçok köyü yağmaladıktan sonra öldürülen Köprülülü Hamdi Bey’in intikamını almak için harekete geçtiğini ifade etmiştir. Halkın silahlanarak karşılık verdiği, çatışmada Kuva-yı Millîye’den 200 kişinin öldüğünü iddia etmiştir. Ayrıca çete kumandanı Hafız Hüseyin Bey’in de öldürüldüğünü bildirmiştir. *Antanet* gazetesinde yer alan haberde, Kuva-yı Millîye kuvvetlerinin kendilerine tabi olmayan kasabaları yağmaladıkları ileri sürülmüştür. Ayrıca eli silah tutanların zorla askere alındığı, halktan zorla vergi toplandığı, hayvanların ve iâşenin de halkın elinden alındığı iddia edilmiştir. Biga dışında Düzce, Gönen ve Bandırma’da da halk ile Kuva-yı Millîye arasında yeni çatışmaların başladığı bildirilmiştir⁷⁸.

Alemdâr gazetesinde “Biga Müsademeleri Hakkında” başlığıyla yayımlanan haberde, Biga’da Kuva-yı Millîye ile halk arasında yaşanan çatışmalara dair ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Habere göre, 13 Mart’ta 61. Fırka, Kuva-yı Millîye adına tüm silah ve toplarıyla Biga’ya gelerek yeniden baskı kurmaya çalışmıştır. Bunun üzerine halk tekrar silahlanmıştır. 14 Mart sabahı 20 süvari, 80 asker ve 3 mitralyözden oluşan birlik kasabaya girmiştir. Biga Kaymakamı, bir subay aracılığıyla Kuva-yı Millîye yetkililerini uyarmış; halkın isyan ettiği ve burada kalmalarının çatışmaya yol açabileceğini bildirmiştir. Kuva-yı Millîyeci subaylar ise asıl amaçlarının Ahmet Anzavur’u takip etmek olduğunu ve ertesi gün yola çıkacaklarını söylemişlerdir. Bununla birlikte, Kuva-yı Millîye kuvvetlerinin mitralyöz ve askerleriyle stratejik noktaları tuttuğu; 61. Fırka’da top, 18 mitralyöz ve 1800 piyade ile İdriskoru köyüne yerleştiği belirtilmiştir.

15 Mart’ta Ahmet Anzavur’un Biga’ya geleceği haberinin yayılması halk arasında büyük tedirginlik yaratmış, esnaf dükkânlarını kapatarak evlerine çekilmiştir. Kuva-yı Millîye’nin köyleri korumaya gelen halka ateş açtığı ve Biga çevresinin çatışma alanına dönüştüğü aktarılmıştır. Aynı saatlerde İdriskoru’dan top atışları başlamış ve çatışmalar gece yarısına kadar sürmüştür. Haberde, Biga halkının Kuva-yı Millîye

⁷⁸ “Biga’da Yeni Müsademeler”, *Alemdâr*, 24 Mart 1920, s.2.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

yönetimi altında yaşamaktansa haklarını savunmak için hayatlarını riske attıkları ve nihayetinde Kuva-yı Millîye kuvvetlerini geri püskürttükleri iddia edilmiştir. 17-18 Mart'ta İdriskoru köyünde yaşanan şiddetli çatışmaların ardından, halkın birlik içinde hareket etmesiyle Kuva-yı Millîye güçleri geri çekilmek zorunda kalmıştır. Halk, bu güçleri Gönen'e kadar takip etmiş ve silah ile mühimmat ele geçirmiştir. Ardından Biga halkı, yerel idarenin yeniden kurulması için kaymakam ve memurların görevlerine dönmesini sağlamaya çalışmıştır. 18 Mart'ta Ahmet Anzavur'un önderliğinde büyük bir miting yapılmış ve burada halk ile Anzavur arasında, Kuva-yı Millîye'ye karşı can, mal ve topraklarını korumak amacıyla bir dayanışma antlaşması yapılmıştır⁷⁹.

Anzavur, Biga'ya girdikten yaklaşık bir hafta sonra halka hitaben tarihi bir konuşma yapmış; halkı Kuva-yı Millîye'ye karşı kıskırtırken kendi tarafına çekmeye çalışmıştır. Bu konuşmasında Kuva-yı Millîye'yi bir eşkıya çetesi, Mustafa Kemal'i ise bir isyancı olarak göstermiş; padişaha isyan etmenin Allah'a ve Peygamber'e isyan etmek anlamına geldiğini belirterek kendisini bir kurtarıcı olarak tanıtmıştır⁸⁰.

Alemdâr gazetesinde “İttihatçılar Yine O İttihatçılardır” başlığıyla neşredilen haberde, Kuva-yı Millîye adıyla tekrar ortaya çıkan İttihatçıların, Ahmet Anzavur üzerinden Çerkezleri hedef aldığı iddia edilmiştir. Haberde, bugüne kadar hiçbir Müslümanın Çerkez ile Türk'ü birbirinden ayırmadığı; ancak bu “çapulcuların” Anzavur'u bahane ederek Biga'daki bazı Çerkez köylerini yakıp yıktığı öne sürülmüştür. Aynı haberde, Anzavur Bey'in iddia edildiği gibi değil; dinine ve ülkesine bağlı bir kişi olduğu savunulmuştur. Buna karşılık, Teşkilât-ı Millîye adıyla hareket eden grupların ihanet içinde bulunduğu ve Anadolu'yu kaosa sürüklediği ileri sürülmüştür. Son olarak, Anzavur'un bu gruplara karşı verdiği mücadele nedeniyle İttihatçıların hedefi haline geldiği belirtilmiştir⁸¹.

Alemdâr gazetesinde yayımlanan başka bir haberde, Biga'da Kuva-yı Millîye ile halk arasında çıkan çatışmalar nedeniyle, Biga'nın ileri gelenlerinin durumu padişah ve Hükûmet'e bildirmek için bir heyet oluşturduğu belirtilmiştir. Gazetede, Biga ve Gönen kazalarının ileri gelenlerinden oluşan 9 kişilik bir heyetin İstanbul'a geldiği belirtilmiştir. Haberde, heyetin Biga'dan 145, Gönen'den ise 148 kişiyi temsil ettiği vurgulanmıştır. Heyet, padişaha sunduğu belgede Biga ve Gönen'de meydana

79 “Biga Müsademeleri Hakkında, İkinci Biga Vakası-Biga ve İdriskoru Müsademeleri-Kuva-yı Gayri Millîyenin Hezimetî...”, *Alemdâr*, 25 Mart 1920, s.1.

80 Ç. Aykut, **Kurtuluş Savaşı Yılları'nda Biga'da Yaşananlar**.

81 “İttihatçılar Yine O İttihatçılardır”, *Alemdâr*, 25 Mart 1920, s.1.

gelen olayları ayrıntılı biçimde aktarmıştır. Belgede, Kuva-yı Milliye'nin İttihat ve Terakki'nin devamı niteliğinde olduğu⁸²; halk ile Kuva-yı Milliye arasında yaşanan çatışmaların nedenleri, gerçekleştirilen haksız saldırılar, zorla vergi ve asker toplama uygulamaları ile halkın hayvan ve iâşesine el konulması gibi hususlar dile getirilmiştir. Haberde, 16 Şubat 1920'de Kuva-yı Milliye Komutanı Köprülülü Hamdi Bey'in Dere köyünü top ve mitralyözlerle yakmak üzere harekete geçtiği, diğer köy halkının ise Dere köyüne yardım etmek için silahlандığı belirtilmiştir. Çatışma, Kuva-yı Milliye'nin yenilgisiyle sonuçlanmıştır. 3 gün süren Yenice köyü çarpışması sonucunda Kuva-yı Milliye kuvvetleri yenilmiştir. Ayrıca Biga'nın ileri gelenleri ve halkı, Kuva-yı Milliye kuvvetlerinin keyfi hareketlerle ve kişisel çıkarlar doğrultusunda kendilerine defalarca saldırdığını iddia etmiştir. Bu durum, Dahiliye Nazırı'na, 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa'ya ve Meclis'e gönderilen telgraflarla bildirilmiş, ancak şikâyetlerin herhangi bir somut karşılık bulmadığı belirtilmiştir.

14 Mart 1920'de Gönen'den gelen bir süvari taburu, Biga yakınlarındaki stratejik tepelere konuşlanmış ve mitralyözlerle tahkim edilmiştir. Ertesi gün, Bandırma ve Bursa Kolordularına bağlı birlikler ile Balıkesir Cephesi'ndeki tüm Kuva-yı Milliye unsurları, 5 top, 25 mitralyöz ve yaklaşık 125 deve eşliğinde İdriskoru köyüne ulaşmış; Albay Sabri Bey'in öncülüğünde köyün kontrolünü ele geçirmiştir. Bu gelişmeler üzerine Biga halkı, Ahmet Anzavur Bey'in komutasında Kuva-yı Milliye'ye karşı yeniden silahlı direnişe geçmiş; 5 gün süren çatışmaların ardından Kuva-yı Milliye birlikleri geri püskürtülmüştür. Haberde ayrıca, kasabaya güvenlik sağlama bahanesiyle gelen jandarma tabur komutanı Binbaşı Ali Rıza Bey ve 200 askerle halkı yıldırıma çalıştığı belirtilmiştir. Haberde, Kuva-yı Milliye saldırılarına maruz kalan çevre kasabaların halkı, Biga halkı ile anlaşarak savunma amaçlı bir ittifak kurmuş ve kasabanın korunması yönünde ortak karar aldıkları ifade edilmiştir. Haberde ayrıca, Biga halkının hem Kuva-yı Milliye'yi hem de onu destekleyen hükûmeti meşru görmediği; yalnızca padişahı otorite kabul ederek, bölgedeki asayişin sağlanmasını padişah'tan bekledikleri belirtilmiştir⁸³.

Biga'dan Ermeni Patrikhanesi'ne ulaşan haberlere göre, Ahmet Anzavur Bey'in taraftarlarının giderek arttığı ve sayılarının elli bine ulaştığı ifade edilmiştir. Pomakların da Ahmet Anzavur'un tarafına katıldığı öne sürülmektedir. "Çeteci"

82 İttihat ve Terakki, Kuvâ-yı Milliye ile ilgili ayrıca bk. Ahmet Tunç, "Millî Hareket'in Ortaya Çıkışı", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C 12, S 67, 2019, s.390-399.

83 "Biga ve Gönen Vakay-ı Faciası Tefsilatı", *Alemdâr*, 27 Mart 1920, s.1.

milliyetçilere karşı şiddetli bir saldırı gerçekleşmiş; milliyetçilerin karargâhlarından çıkıp Biga'dan birkaç saat uzaklıktaki Gönen'e kadar püskürtüldükleri ileri sürülmektedir. Anzavur kuvvetlerinin milliyetçilerin yaklaşık 400 kişilik bir grubunu takip etmeyi başardığı iddia edilmiştir. Ayrıca Ahmet Anzavur'un kuvvetleri tarafından Ermenilerin canlarının güvence altına alındığı ifade edilmiştir⁸⁴. *Alemdâr* gazetesinde yayınlanan başka bir habere göre, Ahmet Anzavur Bey, kendisine katılan kuvvetlerle birlikte Kuva-yı Millîye birliklerini birçok yerde bozguna uğrattığı iddia edilmiştir. Bandırma'ya gelerek şehri “Kuva-yı Gayri Millîye”den kurtardığı öne sürülmüştür. Aylardır baskı ve zulüm altında ezilen halk, Anzavur Bey'i bir kurtarıcı olarak karşıladığı ve kurbanlar kestiği iddia edilmiştir. Ayrıca Bayramiç ve Edremit halkının da Anzavur Bey'in kuvvetlerine katıldığı ifade edilmiştir. Haberde, Bursa'nın da kısa süre içinde tamamen bu “çetelerden” kurtarılacağı vurgulanmıştır⁸⁵.

Alemdâr gazetesinin 30 Mart 1920 tarihli sayısında yayımlanan haberde, Biga'da meydana gelen olayları padişaha ve Hükûmet'e bildirmek, ayrıca kendilerini Kuva-yı Millîye birliklerinden korumak için daha önce bir heyetin İstanbul'a geldiği vurgulanmıştır. İzzet Bey'in başkanlığında, 1 Rum, 1 Ermeni ve 6 Müslüman delegeden oluşan bu heyetin Meclis-i Mebusan'a giderek Çanakkale milletvekili Yahya Sezai Bey ile görüştüğü belirtilmiştir. Yahya Sezai Bey'in, söz konusu heyetin kendi milletvekilleri olmasından dolayı, bu heyetin kendilerini Kuva-yı Millîye kuvvetlerinden korumasını talep ettiği ifade edilmiştir. Daha sonra İzzet Bey, Kuva-yı Millîye güçlerinin kanun dışı hareket etmeleri nedeniyle Bigalılarla defalarca çatışmalar yaşandığını anlatmıştır. İzzet Bey şunları söylemiştir: “Efendim, bütün halkın barış ve sükûna muhtaç olduğu bir zamanda milliyetçiler İzmir'de cephe tesis ederek yeniden savaşa başladılar. Birçok kez bu halkın başına bela ve felaketler getirdiler. Biz buraya, milliyetçilere karşı ne yapılması gerekiyorsa onun yapılmasını padişahın, Hükûmetten ve milletvekillerinden talep etmeye geldik”⁸⁶.

Alemdâr gazetesinde yayımlanan bir röportajda, Biga Olayı hakkında İstanbul'a gönderilen heyetin başkanı İzzet Bey ile gazetenin muhabiri arasında önemli bir görüşme gerçekleşmiştir. Muhabir, Biga Olayı'nın sebeplerini sormuş; İzzet Bey, olayın başlıca nedeninin Kuva-yı Millîye'nin Biga halkına uyguladığı baskı ve zorlama olduğunu belirtmiştir. Muhabir, Biga'da güvenlik ve Hükûmet durumunu

84 “Biga Müsademeleri”, *Alemdâr*, 28 Mart 1920, s.1.

85 “Ahmet Anzavur Bey Bandırma'da”, *Alemdâr*, 28 Mart 1920, s.1.

86 “Biga Heyet-i Mebusası'nda”, *Alemdâr*, 30 Mart 1920, s.1.

sormuş; İzzet Bey, Biga halkının kendilerine saldıran Kuva-yı Millîye'ye karşı kasabalarını savunduklarını ve bu durumu mevcut Hükûmet'e bildirmek için kaymakam Sefa Bey'in başkanlığındaki heyetle İstanbul'a geldiklerini ifade etmiş, halkın Hükûmet'e bağlı olduğunu vurgulamıştır. Muhabir, Biga Olayı'nın baş sorumlusunun Ahmet Anzavur Bey olup olmadığını sormuş; İzzet Bey, bu iddianın doğru olmadığını, Kuva-yı Millîye birliklerinin önceden Ahmet Anzavur'u takip ettiğini ve milliyetçilerin baskısı karşısında Biga halkının onurunun kırıldığını ifade etmiştir. Ahmet Anzavur Bey'in Biga halkıyla karşılıksız bir ittifak kurduğunu ve Biga'lı olduğunu da vurgulamıştır.

Muhabir, Ahmet Anzavur Bey'in halka karşı kanunsuz bir eylemi olup olmadığını ve nasıl biri olduğunu sormuş; İzzet Bey, Ahmet Bey'in muhafazakâr, tanıyanların güvendiği, cesur ve amacına ulaşmak için çaba gösteren bir kişi olduğunu belirtmiştir. Muhabir, heyetin bundan sonra hangi girişimlerde bulunacağını sormuştur. İzzet Bey, heyetin durumun ciddiyetinin farkında olduğunu, bu durumu Hükûmet'e bildireceğini ve olası yeni çatışmaların önüne geçmeyi amaçladığını belirtmiştir. İzzet Bey, Kuva-yı Millîye adını kullananların halkı yok etmek için yeni muharebeler başlattığını, düşmanın dikkatini üzerimize çektiğini ve siyasetimize zarar veren girişimlerde bulunduklarını iddia etmiştir. Ülkenin ve Biga'nın içindeki politik durumdan dolayı tüm Türk milletinin birlik olmasını, silahı bırakarak ülkenin huzur ve güvenliği için uygun bir siyasetin izlenmesini gerekli bulduğunu ifade etmiştir. İzzet Bey ayrıca, iki buçuk milyonluk bir Türk ordusunu yenen büyük devletler karşısında barış sağlamak için girişimlerde bulunduğumuz bir dönemde, silah taşımaktan ziyade sağlam belgelerle haklı olduğumuzu kanıtlamanın daha faydalı olduğunu savunmuştur.⁸⁷

Alemdâr gazetesinin 1 Nisan 1920 tarihli sayısında yayınlanan haberde, Biga'da meydana gelen olayları yerinde incelemek üzere yeni bir heyetin gönderileceği ve heyetin şu kişilerden oluşacağı açıklanmıştır: Araştırma heyetine bir askerî personelin başkanlık edeceği, bu görevin General Topal Said Paşa'ya verileceği; daha sonra Albay Hazım Bey'in de heyete katılacağı belirtilmiştir. Çanakkale milletvekili Yahya Sezai Bey, Harbiye Nazırı'nı ziyaret ederek heyetin derhal gönderilmesini talep etmiştir. 14. Kolordu kumandanlığına da Biga'ya bir araştırma heyeti gönderileceği bildirilmiştir⁸⁸. Biga Olayı, *Alemdâr* gazetesinde tüm ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Gazeteye göre, Biga halkı, kendilerine ve kasabalarına saldıran Kuva-yı Millîye'ye

87 “Biga Heyeti Reisi ile Mülakat”, *Alemdâr*, 31 Mart 1920, s.1.

88 “Biga'ya Yeni Bir Heyet Gidiyor”, *Alemdâr*, 31 Mart 1920, s.1.

karşılık vererek millîyetçileri yenmiş ve kasabalarından uzaklaştırmayı başarmıştır. Daha sonra halk, olayı padişaha anlatmak ve Kuva-yı Millîye'nin kasabalarına yeniden saldırmaması için padişahın korumasını talep etmek amacıyla bir heyet göndermiştir. Heyet olayları açıkça anlatmasına rağmen, hükûmetin yeniden bir heyet göndermesinin gereksiz olduğu vurgulanmıştır⁸⁹.

Biga Heyeti'nin üyeleri Meclis-i Ayan'a gelerek Başkan Tevfik Paşa'yı ziyaret etmiştir. Heyet, hazırladıkları raporu Tevfik Paşa'ya sunmuştur. Tevfik Paşa, Biga'da meydana gelen olaydan padişahın çok etkilendiğini ve halkın taleplerini dikkatle değerlendireceklerini vurgulamıştır⁹⁰. *Alemdâr* gazetesinde yayınlanan habere göre, Biga'dan gelen heyet Dahiliye Nazırı Reşit Bey ile görüşmüş ve Biga'daki olaylar hakkında bilgi vermiştir. Nazır Reşit Bey ise bu üzücü gelişmeleri sona erdirmek için gerekli tüm tedbirlerin alınacağını ifade etmiştir⁹¹. Dahiliye Nazırı Reşit Bey ve mevcut Hükûmet, Biga'da üzücü olayların tekrarlanmaması için, bölgede bulunan Kuva-yı Millîye çetelerini engellemek ve Bigalıların haklarını korumak amacıyla Ahmet Anzavur'a resmi bir görev verildiğini vurgulamıştır⁹². Ahmet Anzavur Bey'in, halkı Kuva-yı Millîye çetelerinin baskılarına karşı koruduğu ifade edilmiştir. Kendisine Binbaşı rütbesi verilmiş, Karesi Mutasarrıflığı'na (Mülki Amirliği'ne) atanmış ve ayrıca bölgedeki Kuva-yı Millîye birliklerini takip etmekle görevlendirilmiştir⁹³.

I.4. Ahmet Anzavur'un Yenilgisi ve II. Biga İsyanı'nın Bastırılması

Anzavur, 4 Nisan 1920'de Gönen üzerine yürüyerek burayı kısa sürede ele geçirmiştir. Çatışmalar sırasında Müfreze Komutanı Yarbay Rahmi Bey ile birkaç subay şehit olmuştur. Ardından Bandırma ve çevresini kontrol altına alarak Bandırma'yı karargâh hâline getiren Anzavur, İstanbul'da Damat Ferit Paşa ile irtibat kurmuş ve Kuva-yı Millîye'yi dağıtmak için Hükûmetten silah, cephane, para ve 2 uçak talebinde bulunmuştur. Karacabey'i ele geçirdikten sonra Bandırma'dan harekât eden Anzavur, yaklaşık 5.000 kişilik kuvvetiyle Mustafakemalpaşa'ya girmiş ve ardından Susurluk'u da işgal etmiştir. Halkın dini duygularına hitap eden Anzavur, Bursa'yı ele geçirdikten sonra Cuma namazını Çinili Camii'nde kılacağını ilan etmiştir.

89 “Bizde Bunu Soralım Biga’ya Heyet Gidecekmiş Neden?”, *Alemdâr*, 1 Nisan 1920, s.1.

90 “Biga Heyet-i Ayanı’nda”, *Alemdâr*, 2 Nisan 1920, s.1.

91 “Biga Heyeti”, *Alemdâr*, 7 Nisan 1920, s.1.

92 “Biga Heyeti”, *Alemdâr*, 8 Nisan 1920, s.1.

93 “Pek Mahk ve Musib Bir Tevcih”, *Alemdâr*, 10 Nisan 1920, s.1.

Anzavur böylece Bursa ve Balıkesir’i tehdit etmeye başlamıştır⁹⁴. Anzavur’un kısa süre sonra Bursa ve Balıkesir yönünde harekete geçmesi üzerine, Kazım (Özalp) Bey, Atatürk’ten aldığı emir doğrultusunda Ethem Bey’e telgraf çekerek yardım talebinde bulunmuştur. Ethem Bey, telgrafi aldıktan 2 gün sonra 2.000 kişilik kuvvetiyle Balıkesir’e hareket etmiş ve burada Kazım Bey’in emrine girerek Anzavur üzerine yürümüştür. 16 Nisan 1920’de Susurluk yakınlarındaki Yaya köyde meydana gelen çatışmada Anzavur kuvvetleri bozguna uğratılmıştır. Ancak Anzavur, yaralanmasına rağmen yakalanamamış; İngilizlerin Karabiga’ya gönderdiği bir gemiyle 19 Nisan 1920’de bölgeden ayrılmıştır. Ethem Bey komutasındaki kuvvetler ise 24 Nisan 1920’de Biga’ya girerek hiçbir direnişle karşılaşmadan bölgeyi ele geçirmiştir⁹⁵.

Alemdâr gazetesi, Ahmet Anzavur’un yenilgisi ve Biga İsyanı’nın bastırılması olaylarını, aşağıdaki haberler aracılığıyla şu şekilde yansıtmıştır. *Alemdâr* gazetesinde yayımlanan haberde, İttihatçıların isim değiştirerek “Millî Teşkilat” adıyla yeniden ortaya çıktığı, Türk milletini çıkmaza sürüklediği ileri sürülmüştür. Habere göre, bu teşkilata bağlı milliyetçi gruplar Biga’ya top ve mitralyözlerle saldırmış, sivil alanları tahrip etmiştir. Halk ise bu saldırılara karşı meşru savunma yapmıştır. Millî Teşkilat’ın halk nezdinde meşruiyetini yitirdiği ve ülkeyi kaosa sürüklediği vurgulanmıştır⁹⁶. *Alemdâr* gazetesinde yayımlanan başka bir haberde, 16 Şubat 1920’de Biga’da meydana gelen ilk çarpışmadan sonra hükûmetin olay yerine gidip gerekli araştırmaları yaparak müdahale etmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ancak Hükûmet sorumluluğunu yerine getirmemiş ve bunun sonucunda ikinci bir çarpışma (II. Biga Olayı) meydana gelmiştir. Bu çarpışmada birçok kişi hayatını kaybetmiş, evler yıkılmış ve çocuklar yetim kalmıştır. Habere göre, hükûmetin Kuva-yı Millîye’nin ileri gelenlerini kayıtsız şartsız serbest bırakması, Kuva-yı Millîye ile Biga halkının çatışmasına yol açmıştır⁹⁷.

Alemdâr gazetesinde yayımlanan haberde, Ahmet Anzavur Bey’in Çerkez kökenli, saygıdeğer ve seçkin bir şahsiyet olduğu vurgulanmıştır. Haberde ayrıca, jandarma kumandanlığında yetişen cesur bir komutan olduğu belirtilmiş ve Kuva-yı Millîye halka baskı uyguladığında hemen olay yerine gelerek halkla birlikte silahlı mücadele

94 Hülâgü, **a.g.e.**, s.61-62; Ertuna, **a.g.e.**, s.85; Bakar, **a.g.s.**, s.350; K. Birlik, **a.g.m.**, s.1080.

95 Ç. Aykut, **Kurtuluş Savaşı Yılları’nda Biga’da Yaşananlar**; Ali Fuad Cebesoy, **Millî Mücadele Hatıraları**, İstanbul, 1953, s.354; **Türk İstiklâl Harbi**, C II, Batı Cephesi, Kısım 2, Ankara, Genel kurmay Basımevi, 1965, s.42.

96 “Milliyetçilik Bu Demek Mi?”, **Alemdâr**, 1 Nisan 1920, s.1.

97 “Biga Hadisesi Hakkında Bir Tavzih, Biga Hadisesinde İdari Hatalar”, **Alemdâr**, 3 Nisan 1920, s.1.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

yürüttüğü ileri sürülmüştür⁹⁸. *Alemdâr* gazetesinin başka bir haberinde, Türklüğün üç beş kendini bilmez, kendi hırs ve menfaatinden başka bir şey düşünmeyen serserilere teslim edilemeyeceği ileri sürülmüştür. Haberde, Ahmet Anzavur Bey'in de her gerçek Osmanlı gibi ülkesinin, padişahının selamet ve saadeti uğrunda seve seve defalarca çarpıştığı, namının bir Osmanlı ve Müslümana yakışır bir kahraman olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, Kuva-yı Millîye çetelerinin Anadolu'nun harap köylerinde son ocakları söndürmeye çalıştığı, çaresiz ve yetim kalan Türk köylüsünün hâlâ dini ve padişahı için kalbinin attığı belirtilmiştir. Ahmet Anzavur Bey'in bu kanun dışı hareket eden Kuva-yı Millîye'ye karşı birçok kez çarpıştığı ve büyük zaferler kazandığı ifade edilmiştir⁹⁹.

11 Nisan 1920 tarihinde *Alemdâr* gazetesinde yayımlanan habere göre, İstanbul Hükûmeti ve Sultan Vahdettin'in, Ankara'da toplanması planlanan Meclis ve Kuva-yı Millîye hareketine karşı tutumları giderek sertleşmiştir. Aynı tarihte, Şeyhülislâm tarafından yayımlanan Fetvâ-yı Şerîfe ile Padişah'ın Hatt-ı Hümayunu ve Damat Ferit Paşa'nın beyanları gazetede kamuoyuna duyurulmuştur. Haberde, Kuva-yı Millîye'nin halktan zorla vergi topladığı, para vermeyenleri silah altına aldığı, karşı koyalara eziyet ettiği ve köyleri basıp yağmaladığı, hatta bazı yerleşim yerlerini top ateşine tuttuğu öne sürülmüştür. Söz konusu fetvada, Millî Mücadele'yi yürütenlerin öldürülmesinin dini bir yükümlülük olduğu ileri sürülmüş; Damat Ferit Paşa ise Anadolu'daki direnişi “Kuva-yı Gayr-ı Millîye” olarak tanımlayarak halkın bu harekete destek vermesini engellemeye çalışmıştır¹⁰⁰.

Alemdâr gazetesinin başyazarı Refi' Cevat, Mustafa Kemal Paşa ve taraftarlarını asi eşkıyalar olarak nitelendirmiştir¹⁰¹. Gazetede yayımlanan başka bir haberde ise Anadolu halkının gerçekten Hükûmet'e ve padişaha son derece sadık olduğu, Kuva-yı Millîye'nin çökme noktasına geldiği iddia edilmiştir¹⁰². *Alemdâr* gazetesinin bir diğer sayısında yayımlanan Dahiliye Nazırı Reşit Bey'e ait mülakatta, Nazır, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde kandırılan halkın Padişah Vahdettin'in Hatt-ı Hümayunu, Hükûmet bildirisi ve Şeyhülislâm fetvası sayesinde gerçeği görmeye başladığını; bu nedenle

98 “Biga Hadisesi Hakkında Bir Tavzih, Ahmet Anzavur Bey kimdir?”, *Alemdâr*, 3 Nisan 1920, s.1.

99 “Ahmet Anzavur Bey”, *Alemdâr*, 7 Nisan 1920, s.1.

100 “Fetva-yı Şerife Suretidir”, “Suret-i Hattı Hümayun”, “Hükûmetin Pek Mühim ve Tarihi Beyannamesi”, *Alemdâr*, 11 Nisan 1920, s.1.

101 “Tarih Tekerrürden İbarettir”, *Alemdâr*, 12 Nisan 1920, s.1.

102 “Harekât-ı Te'dibiye İnkişaf Ediyor”, *Alemdâr*, 13 Nisan 1920, s.1.

artık eşkıya hareketlerine destek vermekten vazgeçerek isyancıların yakalanmasında devlete yardımcı olacaklarını ifade etmiştir¹⁰³.

Alemdâr gazetesinde, Anadolu'daki direniş hareketini İstanbul Hükûmeti adına ortadan kaldırmak için hareket eden Ahmet Anzavur Bey aleyhine kötü dedikodular çıkarıldığı vurgulanmıştır. Gazeteye göre bu dedikodular, Anadolu'daki isyancıların ileri gelen İttihatçıları tarafından yayılmaktadır. İttihatçıların böyle bir propagandayla halkın Ahmet Anzavur Bey'i desteklemesini engellemeye çalıştığı ifade edilmiştir¹⁰⁴. *Alemdâr* gazetesi, başka bir sayısında İttihatçıları hâlâ vatanın kaderini kötü noktalara çekmeye çalışmakla itham etmiştir. Buna ek olarak, Balıkesir ve civarındaki "millîci" eşkıyaların da Ahmet Anzavur tarafından yenilgiye uğratılmak üzere olduğu belirtilmiştir¹⁰⁵.

Alemdâr gazetesinde başlığıyla "Kemal Çetelerinin Tard ve Tenkiline Doğru", yayımlanan haberde, Balıkesir Milletvekili Ahmet Anzavur Paşa komutasındaki Hükûmet kuvvetleri ile Balıkesir ve Soma civarında konuşlanmış Mustafa Kemal Paşa'ya bağlı Kuva-yı Millîye birlikleri arasında temas olduğu ve bu temas sonucunda 17 Nisan 1920 tarihinde bir çarpışmanın meydana geldiği vurgulanmıştır. Haberde, Saltanat ve Hilafete karşı isyan eden "çetelerin" kesinlikle mağlup edileceği vurgulanmıştır. Ayrıca Biga'dan hareket eden ve İttihatçılar tarafından haksız şekilde "Gavur İmam" lakabıyla anılan Hoca Feyzi Efendi ile komutasındaki birliklerin, Balya Cephesi'nde çeteleri geri püskürterek başarıyla ilerledikleri belirtilmiştir. Haberde, Demir Kapı bölgesinde, Bandırma ile Mihaliç arasında süren çarpışmaların devam ettiği ifade edilmiştir. Bu çatışmaların, Hükûmet adına Anzavur Ahmet Bey'in komutasındaki Nuri, Kadri, Hüseyin ve Kazım Beyler tarafından yönetildiği belirtilmiştir. Ayrıca, Susurluk ve Kirmastı yönünde meydana gelen çatışmalarda, özellikle Yahya Köprüsü ve Kosova sırtlarında şiddetli mücadele yaşandığı ve Kuva-yı Millîye'nin bu cephede top ve mitralyöz gibi ağır silahlar kullandığı iddia edilmiştir. *Alemdâr* gazetesinin "Çeteci" ve "eşkıya" olarak nitelendirdiği Kuva-yı Millîye birliklerinin başında padişahın albaylık unvanını taşıyan Kazım Bey ile Danişmentli İsmail Efe ve Keçecizade Emin Bey'in bulundukları ifade edilmiştir. Balya ve çevresinde "kahraman" Feyzi Hoca Efendi bulunduğu belirtilmiştir. Feyzi Hoca Efendi tarafından yenilgiye uğratılan Kuva-yı Millîye birliklerinin başında ise Sarı Efe olduğu ileri sürülmektedir. Haberde, Ahmet Anzavur'un komutasındaki

103 "Dahiliye Nazırı ile Mülakat", *Alemdâr*, 16 Nisan 1920, s.1.

104 "Ahmet Anzavur Paşa Hakkında", *Alemdâr*, 17 Nisan 1920, s.2.

105 "Balıkesir Havalisinde", *Alemdâr*, 18 Nisan 1920, s.1.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

hükûmet kuvvetlerinin, 3 cephede “Kemali çeteleri” olarak tanımlanan Kuva-yı Millîye birliklerini yenilgiye uğratmak üzere olduğu ve bu çetelerin yakında tamamen ortadan kaldırılacağı iddia edilmiştir. Ülkenin barış ve huzura ihtiyaç duyduğu bir dönemde, dört yıllık savaşın ardından ortaya çıkan sorunların çözülmesi ve hakların ile yaşamın güvence altına alınmasının en doğru yol olduğu vurgulanmıştır. Hükûmet ve padişaha karşı isyan eden Kuva-yı Millîye’nin ülkeyi yaşanmaz hâle getirdiği ve bu isyancıların zamanla hukuk önünde hesap verecekleri savunulmuştur¹⁰⁶. *Alemdâr* Gazetesi’nde, olay hakkında aktarılan gelişmelerin gerçeği yansıtmadığı, Ahmet Anzavur komutasındaki Hükûmet kuvvetlerinin Çerkez Ethem birlikleri karşısında mağlup olduğu ve bu süreç sonucunda Biga İsyanı’nın bastırıldığı anlaşılmaktadır.

Alemdâr gazetesinin 25 Nisan 1920 tarihli sayısında, Balıkesir Milletvekili Ahmet Anzavur Bey’in, Balıkesir ve çevresinde Mustafa Kemal Paşa aleyhinde yapılacak hareket için Hükûmetten yetki almak üzere 24 Nisan 1920’de İstanbul’a geldiği belirtilmiştir¹⁰⁷. Ahmet Anzavur Paşa, cumartesi sabah erkenden Bandırma’dan İstanbul’a ulaşmıştır. Doğrudan Hürriyet ve İtilaf Partisi Genel Merkezi’ne gitmiştir. Ardından Balta Limanı’na geçerek Sadrazam Damat Ferit Paşa’yı ziyaret etmiş ve Bandırma, Kirmastı, Karacabey ve Susurluk’ta meydana gelen olaylarla ilgili gerekli açıklamaları yapmıştır. Aynı gün akşam saat 21:00’de şehirden ayrılarak Bandırma’ya dönmüştür¹⁰⁸.

Alemdâr gazetesi, İstanbul Hükûmeti’ne bağlı birlikler ile isyancıların ilerleyişini abartılı bir şekilde haber yapmaya devam etmiştir. Gazete, Anadolu’daki olayları aktarırken özellikle “Kemali Çeteleri, asiler, eşkıyalar” ifadelerini kullanmıştır. Ayrıca eşkıyaların İstanbul Hükûmeti adına hareket eden birliklerce köşeye sıkıştırıldığı ve birçok bölgenin çetecilerden temizlendiği yönünde haberler yayımlamıştır. Ancak *Alemdâr* gazetesi, Anzavur Ahmet’in zaferlerini veya fotoğraflarını artık birinci sayfada yayımlayamamıştır. Hüseyin Vasıf’a göre, Anzavur Ahmet yenilmiştir¹⁰⁹.

106 “Kemal Çetelerinin Tard ve Tenkiline Doğru”, *Alemdâr*, 20 Nisan 1920, s.1.

107 “Ahmet Anzavur Paşa”, *Alemdâr*, 25 Nisan 1920, s.1.

108 “Ahmet Anzavur Paşa”, *Alemdâr*, 27 Nisan 1920, s.2; “Ahmet Anzavur Paşa”, *İkdam*, 26 Nisan 1920, s.1.

109 “Anadolu Islahatı”, *Alemdâr*, 26 Nisan 1920, s.1; “Anadolu Harekatı Tedbiyesinin İnkişafı”, *Alemdâr*, 27 Nisan 1920, s.1; “Anadolu’nun Kemalilerden Tahtirine Doğru”, *Alemdâr*, 29 Nisan 1920, s.1; “Şekaveti Kemaliyenin Tahtirine Doğru”, *Alemdâr*, 27 Nisan 1920, s.1; Vahdet Keleşyılmaz, “Dönemin Türk Basınında Anzavur Olayı”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C 15, S 45, 1999, s.886.

Biga Olayı'nı yöneten Ahmet Anzavur Bey, 1921 yılında öldürülmüştür. *Alemdâr* gazetesi, Anzavur Bey'in ölüm haberini Kuva-yı Millîye yanlısı Akşam ve Tercüman-ı Hakikat gazetelerinden almıştır. *Akşam* gazetesine göre, Ahmet Anzavur Bey, Biga ile Karabiga arasındaki bölgede Arnavut Rahman adlı bir kişi tarafından öldürülmüştür¹¹⁰. *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinden alınan habere göre ise, Ahmet Anzavur'u öldüren kişinin 45-50 yaşlarında, uzun boylu, top sakallı ve Arnavut kökenli bir muhacir olan Rahman Ağa olduğu ileri sürülmüştür. Haberde, Rahman Ağa'nın bu eylemi gerçekleştirmesinin nedeni olarak, Anzavur'un emrindeki şakilerin ailesine yönelik tecavüzde bulunması ve oğlunun ölümüne sebep olmaları gösterilmiştir. Bu gerekçeyle Rahman Ağa'nın İstanbul'dan Karabiga'ya doğru hareket ettiği vurgulanmıştır¹¹¹.

Alemdâr gazetesi, Anzavur'un öldürülmesi olayını yanlış ve eksik bilgilerle aktarmıştır. Olayın gerçekleşme süreci incelendiğinde, İngilizlerin Biga bölgesinde Anzavur'u daha etkin kullanmayı planladığı anlaşılmaktadır. 16 Nisan 1921'de Kala-i Sultaniye Mutasarrıflığı'ndan Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen yazıda, Karabiga'daki İngiliz kumandanının Anzavur'u görüşmeye çağırdığı belirtilmiştir. Söz konusu toplantıdan haberdar olan Karabigalı Halit Bey, Değirmencik köyündeki Arnavut Rahman çetesine haber vermiş ve Rahman çetesi Karabiga'ya doğru yola çıkmıştır. Bu sırada, Yunan güçleriyle çatışmada zor durumda kalan Ali Efe çetesine destek vermek üzere Yeniçiftlikli Mehmet Efe, Karabiga yolu üzerinde Adliye köyü civarına gelmiştir. Adliye köyü civarında Ali Efe ile karşılaşan Mehmet Efe ve yanındakiler pusu kurmuştur. Aynı zamanda Biga'dan bölgeye ulaşan süvari birliği, Ahmet Anzavur ve maiyetini taşımakta olup, durumu fark eden Yunan mangası tehlikeyi görerek geri çekilmiştir. Sonuç olarak, Anzavur'un yanında yalnızca yaverleri Selim ve Şevki Efendiler kalmıştır. Çatışma sırasında önce yaverler etkisiz hâle getirilmiş, ardından Anzavur bizzat Yeniçiftlikli Mehmet Efe tarafından öldürülmüştür¹¹².

II. İzmir'e Doğru Gazetesine Göre Biga Olayı (16 Şubat -16 Nisan 1920)

II.1. II. Biga Olayı (Birinci Biga Baskını)

Alemdâr gazetesine göre, Biga Olayı'nın temel nedeni, Kuva-yı Millîye kumandanı Köprülülü Hamdi Bey'in halk üzerinde uyguladığı zorlayıcı asker alma ve ağır vergi toplama politikalarıdır. Gazete, bu uygulamaların halk nezdinde ciddi bir

110 "Anzavur Öldü mü?", *Alemdâr*, 18 Nisan 1921, s.1.

111 "Anzavuru Öldüren Kimdir?", *Alemdâr*, 20 Nisan 1921, s.2.

112 Bakar, *a.g.s.*, s.360-361.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

hoşnutsuzluk yarattığını ve nihayetinde silahlı direnişe yol açtığını öne sürmektedir. Buna karşılık, *İzmir'e Doğru* gazetesi ise söz konusu olayı farklı bir çerçevede ele almakta; çatışmaların Köprülülü Hamdi Bey'in bölgede faaliyet gösteren eşkiya Kara Hasan'a karşı başlattığı operasyonlar sonucunda geliştiğini iddia etmektedir. Bu değerlendirmeye göre halkın tepkisi, doğrudan Köprülülü Hamdi Bey'in uygulamalarına değil, bölgedeki eşkiyalık faaliyetlerine karşı verilen bir destek olarak yorumlanmaktadır. Her iki gazete de Biga'daki çatışmaların nedenlerine dair farklı siyasal bakış açılarını yansıtarak, olayların algılanışı üzerindeki ideolojik ayrışmaları ortaya koymaktadır.

İzmir'e Doğru gazetesinde başlığıyla “Biga Hadisesi”, yayımlanan haberde Biga Olayı ayrıntılı bir şekilde aktarılmaktadır. Anadolu’da yeni yeni başlayan istikrar ortamının, İstanbul’daki Osmanlı Hükûmeti’ni rahatsız ettiği ifade edilmiştir. İstanbul’daki yöneticilerin ülkenin kurtuluşunu “koltuk ihtirasi” uğruna feda ettikleri, millî iradeye hiçe sayarak bu hainlerin Ulusal Kurtuluş Hareketi’ne karşı ellerindeki imkân ve araçları yeniden harekete geçirdikleri belirtilmiştir. Biga’da bir süredir vatani görevini ifa eden Köprülülü Hamdi Bey, Kara Hasan’ın bölgede “Kuva-yı Milliye” adını kullanarak aslında eşkiyalık yaptığı, halk üzerinde baskı kurduğu ve yağma gibi faaliyetlerde bulunduğu iddia edilmiştir. Köprülülü Hamdi Bey’in, Kara Hasan’ın suçlarını tespit edip onu Hükûmet’e şikâyet ederek tutuklanmasını sağlaması, olayların fitilini ateşlediği şeklinde ifade edilmiştir. Kara Hasan’ın komutasındaki silahlı grup, bu tutuklamaya karşılık olarak intikam almak için harekete geçmiş; 16 Şubat 1920 Pazartesi günü “Gavur İmam” adlı bir şahsın komutasında Biga’ya silahlı saldırı düzenlediği ileri sürülmüştür. Bu saldırı sonucunda Köprülülü Hamdi Bey şehit edilmiş¹¹³ ve saldırganların Biga’yı ele geçirdikleri belirtilmiştir. Biga ve civarında konuşlanmış olan düzenli birlikler saldırganlara karşı direnmiş; ancak eşkiya grubu askerî birliklere de ateş açarak birkaç asker ile birlikte Biga Jandarma Komutanı’nı da şehit ettikleri ifade edilmiştir. İstanbul Hükûmeti’ne sadık olan Ahmed Anzavur’un Biga Olayı’na dâhil olması sonucu bu olayın daha geniş boyutlara ulaşmasına sebebiyet verdiği belirtilmiştir. Anzavur kuvvetleri, Kuva-yı Milliye’ye ait silah ve cephaneyi ele geçirmek için harekete geçtikleri, bu doğrultuda, Anzavur birlikleri,

113 İzmir’e Doğru gazetesi, Köprülülü Hamdi Bey’in şehit edilmesine sert bir tepki göstermiştir: 17 Şubat 1920 tarihinde Biga’nın, hain ve katil Biga’nın kara toprakları üstünde ülkenin büyük ve fedakâr bir evladı vatandaş kurşunuyla şehit edildi... Lanet sana! Hain ve katil Biga Allah’ın huzurunda kanlı ve kefensiz naşıyla gönderdiğin Hamdi’nin ahı ocağını viran perişan etsin... “M. Esad, Hamdi Bey”. Gökdemir (haz.), a.g.e., s.175.

civar köylerde arama, yoklama faaliyetlerine başlamış; bu aramalar sırasında birçok köye saldırı düzenlediği vurgulanmıştır. Söz konusu cephaneliğin, Taban nahiyesi bölgesinde, Yenice köyde bir camide muhafaza edildiği bilgisini alan Ahmed Anzavur, buraya bir saldırı düzenlemiş ve çıkan çatışma sonucunda cephanenin infilakıyla cami binası yıkılmış ve silahlar kullanılamaz hâle geldiği ifade edilmiştir¹¹⁴. Anzavur'un köye girmesi üzerine, silah ve cephanenin isyancıların eline geçmesini istemeyen Dramalı Rıza Bey cephaneliği dinamitle havaya uçurmuştur¹¹⁵. *İzmir'e Doğru* gazetesi, Biga Olayı'nın nedenlerini eksik biçimde yansıtmıştır. Her ne kadar Kara Hasan ve çetesinin faaliyetlerini başlıca neden olarak göstermişse de Köprülülü Hamdi Bey'in bölgede yürüttüğü para ve asker toplama girişimleri de olayın ortaya çıkışını tetikleyen unsurlar arasında yer almıştır¹¹⁶.

Alemdâr gazetesi, Biga'da meydana gelen isyanı destekleyen ve Kuva-yı Milliye'yi suçlamaya devam eden haberleri yayınlamaya sürdürmüştür. *İzmir'e Doğru* gazetesi ise *Alemdâr* gazetesinin yayınlamış olduğu bu haberlerin doğru olmadığına dair haberleri yayınlamaya devam etmiştir. *İzmir'e Doğru* gazetesinde, Kuva-yı Takibiye Kumandanı Kaymakam Süleyman Sabri'nin 'Beyanname' başlıklı duyurusu ile Biga Olayı'na ilişkin köylere gönderilen bildirisi yayımlanmıştır. Bu beyanname, hem kamuoyunu bilgilendirme hem de yerel halk üzerinde Millî Mücadele yanlısı bir bilinç oluşturma amacı taşımaktadır. Beyannamede, Ahmed Anzavur ve onunla iş birliği yapan birlikler aleni bir şekilde "eşkıya", "hain", "namussuz", gibi ağır ifadelerle nitelendirilmiş ve bunların Yunan işgaline karşı mücadele eden ulusal güçleri arkadan vurmak suretiyle düşmana hizmet ettikleri ileri sürülmüştür. Böylece, Anzavur Hareketi yalnızca siyasi bir karşı duruş olarak değil, aynı zamanda vatana ve dine ihanet olarak simgelenmektedir¹¹⁷.

İzmir'e Doğru gazetesi 3 Mart 1920 tarihli sayısında yayınladığı beyannamede Ahmed Anzavur'un ulusal bağımsızlık direnişine karşı olan mücadelesini "gaflet" ve "cehalet" ile açıklanmakta; onun Biga halkını kandırarak, bilhassa Türkler ve Çerkesler arasında fitne ve bölünme yaratmaya çalıştığı iddia edilmektedir. Anzavur'un isyanı, yalnızca bir siyasi başkaldırı değil, aynı zamanda İslam kardeşliğine ve meşru Hükûmet'e karşı

114 Gökdemir (haz.), **a.g.e.**, s.175.

115 Hülagü, **a.g.e.**, s.58.

116 Güven, **a.g.e.**, s.43-45; Bakar, **a.g.s.**, s.339; İğdemir, **a.g.e.**, s.87; Hoşgör, **a.g.e.**, s.55-56.

117 Gökdemir (haz.), **a.g.e.**, s.181-182; **ATASE**, Arşiv No. 5/2548, Dip. 46, G.4, Kls. 2482, Dos. 89, F. 78/68.

bir ihanet harekâtı olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla, Ahmet Anzavur ve benzeri muhaliflerin etkisiz hâle getirilmesinin zorunlu olduğu vurgulanmış, hükûmetin ise bu isyanı bastıracağı ifade edilmiştir¹¹⁸.

II.2. Kuva-yı Millîye'nin Yeniden Biga Üzerindeki Hâkimiyeti ve İzmir'e Doğru Gazetesine Yansımaları

İzmir'e Doğru gazetesinde yayımlanan “Liva Şuûnu, Anzavur Ahmed Hadisesi” başlıklı haberde, Biga'daki karışıklıkların arka planında İstanbul'daki bazı çevrelerden alınan talimatlar doğrultusunda halkı kışkırtan kişiler ile alt sosyal tabakadan şahısların etkisinin olduğu vurgulanmıştır. Buna göre, bazı Pomak köyleri, Gavur İmam adlı bir şahsın komutasında ayaklanarak Kara Hasan'ı kurtarmak amacıyla Biga'ya saldırdıkları ileri sürülmektedir. Haberde, Ahmet Anzavur'un bu durumu fırsat bilerek bölgeye geldiği ve kısa sürede hakimiyet sağladığı; Şah İsmail'in Biga teşkilatına memur olarak atandığı ifade edilmiştir. Anzavur'un, halkın desteğini kazanmak amacıyla propaganda yürüttüğü ve çeşitli yerleşim birimlerine gönderdiği telgraflarda Kuva-yı Millîye'yi ülkeye zarar veren bir güç olarak nitelendirdiği belirtilmiştir. Ayrıca sözde “Kuva-yı Muhammediye” adlı bir oluşum kurarak halkı yanına çekmeye çalışmış; şeker ve ekmek fiyatlarını düşüreceği gibi ekonomik vaatlerde bulunarak gerçeklikten uzak iddialarda bulunduğu vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra, İngilizlerin kendisine görev verdiğini ve Yunan veya İngiliz kuvvetlerinin köyleri bombalayacağını iddia ederek korku ve baskı yoluyla destek sağlamayı amaçladığı ifade edilmiştir.

Biga halkı, Anzavur'un niyetini fark ederek onun propagandasına karşı bir tutum sergilemiş; Sadaret makamına, milletvekillerine ve 61. Fırka Komutanı Kazım Bey'e çektikleri telgraflarda; Kuva-yı Millîye'nin ülkeyi savunan kutsal bir güç olduğunu ifade etmiş, ona karşı durmanın vatana ihanet sayılacağını belirtmiştir. Ayrıca Anzavur'u bölgeden püskürttükleri ve geri dönerse karşılık vereceklerini bildirmişlerdir. Anzavur'un Gönen ile Biga arasındaki bazı köylere çekilmek zorunda kaldığı ifade edilmiştir. Ahmet Anzavur ve taraftarlarını bastırmak için gönderilen askerî ve millî güçler Gönen'e varmış ve gerekli askerî harekete başladıkları ifade edilmiştir. Balya ve Aravacık istikametlerinden sevk edilen süvari kuvvetlerinin, Hacı Veli Ovası'nda Anzavur'un kuvvetleriyle silahlı çatışmaya girdikleri ve bu çatışmanın sonucunda eşkiya grubu 8 ölü ve 12 yaralı vererek ağır kayıplar

¹¹⁸ Gökdemir (haz.), a.g.e., s.185-186.

yaşadığı iddia edilmiştir. Anzavur'un Muratlar istikametinden Gönen'e sevk ettiği kuvvetlerin ise yenilerek firar ettikleri ifade edilmiştir. Gönen'den sevk edilen süvari kuvvetlerinin Karacaalan köyünde eşkıya ile çatışmaya girdiği, çatışma sırasında köyün yandığı ve eşkıyanın ağır kayıplar verdiği iddia edilmiştir. Anzavur'un Keçideresi bölgesine çekildiği, ona karşı sevk edilen takip kuvvetlerinin harekete kararlılıkla devam ettiği ve bu kez etkisiz hâle getirilmesinin kuvvetle muhtemel olduğu belirtilmiştir. Kuva-yı Millîye'nin halkın savunma ruhundan doğmuş güçlü ve meşru bir hareket olduğu vurgulanmıştır.¹¹⁹

İzmir'e Doğru gazetesinde yayımlanan bir habere göre, Anzavur'un, İngilizlerin desteğini aldığı ve karşı çıkan köylerin İngiliz uçakları tarafından bombalanacağı doğrultusundaki tehditkâr söylemleri üzerine, Müdafaa-i Hukuk İzmir Şimal Mıntıkası Heyet-i Merkeziyesi Balıkesir'deki İngiliz askerî temsilcisine resmi bir muhtıra sunmuştur. İngiliz yetkilisi Yüzbaşı Arthur Ditle, bu iddiaları yalanlayarak İngiltere'nin Anzavur'a destek vermediğini ve Osmanlı topraklarında huzur ve asayiş arzu ettiğini ifade etmiştir. Bu açıklama, Anzavur'un bölge halkını sindirmeye yönelik olarak ortaya attığı propagandaların asılsızlığını gözler önüne sermiştir. Haberin bağlamında, Anzavur'un söylemlerinin hem meşruiyet zemininden uzak hem de uluslararası alanda teyit edilmemiş olduğu vurgulanarak, halkın Millî Mücadele'ye olan güveninin pekiştirilmesi amaçlanmıştır¹²⁰. Anzavur İngilizlerin kısa süre içinde askerî destek sağlayacağı yönünde propaganda yapmaya devam etmiş; Bandırma ve Balıkesir'in İngiliz uçakları tarafından bombalanacağı ve donanmanın kıyılardan yardım edeceği iddiasını yayma sürdürmüştür. Nitekim 5 Mart 1920'de bir İngiliz savaş gemisinin Bandırma'ya demirlemesi, Anzavur'un İngilizlerle temas hâlinde olduğu algısını besleyerek millî kuvvetleri yıldırma amacı taşımıştır¹²¹

İzmir'e Doğru gazetesinde yayımlanan "Liva Şuûnu: Anzavur Ahmed Hadisesi" başlıklı habere göre, Anzavur'un liderliğindeki isyan harekâtının, millî birliklerin etkili müdahalesi karşısında çözülme sürecine girdiği ifade edilmiştir. Kuva-yı Millîye birliklerinin Karacaalan, Keçideresi, Babayaka ve Sızıköy gibi yerleşim bölgelerinde yürüttüğü operasyonlar sonucunda, Anzavur'un birlikleri ağır kayıplar vererek dağıldıkları, firar etmeye çalıştıkları esnada Tahirova yönüne kadar takip edildikleri iddia edilmiştir. Çatışmalar sırasında köylerin zarar gördüğü belirtilmiş,

119 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.191.

120 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.195.

121 Hülalü, a.g.e., s.60; K. Birlik, a.g.m., s.1075.

daha önce Biga'da ele geçirilen bazı ağır silahların da geri alındığı belirtilmiştir. Anzavur'un yerel halk nezdinde desteğini kaybettiği de vurgulanmakta; Biga ahalisi, Anzavur'un kendi bölgelerine sığınmasına izin vermeyeceklerini ve onu ele geçirmek için ellerinden geleni yapacakları vurgulanmıştır¹²².

İzmir'e Doğru gazetesinde “Liva Şuûnu: Anzavur Ahmed Hadisesi” başlığıyla verilen manşette, Kuva-yı Millîye birliklerinin Tahirova istikametinde geri çekilen isyancıları başarıyla takip ettikleri ve burada direniş göstermeye çalışan isyancıları etkisiz hale getirdikleri ifade edilmiştir. Anzavur ile Şah İsmail arasında çıkan anlaşmazlık sonucu, her iki liderin farklı istikametlere firar ettikleri vurgulanmıştır. Ayrıca, ayaklanma sırasında Edremit Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyesi Hacı Mustafa Efendi'nin Anzavur komutasındaki çetelerce Yenice yakınlarında kaçırıldığı ve fiziki baskı ile 12 gün esaret altında tutulduktan sonra millî kuvvetler tarafından kurtarıldığı belirtilmiştir. Ancak bu süreçte çetelerin, Hazım Ağaoğlu Halid ve bir başka Kuva-yı Millîye mensubunu baltayla öldürdükleri ve Mustafa Efendi'den fidye niteliğinde para aldıkları aktarılmıştır. Bu olay, Anzavur kuvvetlerinin sadece askerî değil, aynı zamanda sivil halka yönelik tehdit ve şiddet içeren eylemlerini de gözler önüne sermektedir¹²³. Millî kuvvetler tarafından kurtarılan Hacı Mustafa'nın aktardıklarına göre, Ahmet Anzavur, İngilizlerin kısa süre içerisinde Bandırma ve Balıkesir'i bombalayacağı, filosunun kıyılara ulaşarak kendisine destek vereceği yönünde söylentiler yaymış; ayrıca Gündoğan köyünün kendisine katılmadığını, buna karşılık Muratlar, Üçpınar ve Keçidere köylerinin destek verdiğini bildirmiştir¹²⁴.

İzmir'e Doğru gazetesinde, İzmir Şimal Mıntıkası Heyet-i Umumiyesi adına yayımlanan beyannamede, Kuva-yı Millîye'ye karşı girişilen Anzavur isyanı ve bu isyana katılan gruplar, doğrudan “vatana ihanet”le suçlanmakta ve sert biçimde kınanmaktadır. Beyanname üç ana mesaj etrafında şekillenmektedir:

1- Anzavur, Millî Mücadele'ye karşı giriştiği silahlı ayaklanma nedeniyle devlet ve millet düzenine kasteden bir isyancı ve vatan haini olarak nitelendirilmiştir. Kendisiyle birlikte harekât edenlerin bastırılması ve etkisiz hâle getirilmesi kararlaştırılmıştır.

2- Bu olay Türklük ve Çerkezlik meselesi değil, doğrudan doğruya ülkeye yönelik ihanet ve isyana karşı yürütülen bir disiplin ve güvenlik mücadelesidir. İsyana

122 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.196.

123 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.201; Ertuna, a.g.e., s.77.

124 Ertuna, a.g.e., s.79; ATASE, Arşiv No. 5/2548, Dip. 46, G. 4, Kls. 2482, Dos. 89, F. 78/55.

katılanların etnik kökeni ne olursa olsun, ülkeye kasteden unsurlar aynı şekilde cezalandırılacaktır. Bu olayı etnik veya millî kimlik temelli bir mesele gibi yansıtmak, isyana destek anlamına gelir.

3- Bu olayla ilgili olarak, gerekli resmî makamlar nezdinde kararlı ve etkili girişimlerde bulunulmasına karar verilmiştir¹²⁵.

İzmir'e Doğru gazetesinde yayımlanan “Anzavur Ahmed Hadisesi” başlıklı habere göre, Gönen civarında konuşlu millî ve askerî kuvvetlerin Anzavur güçleriyle çarpışması sonucunda isyancı güçlerin tamamen dağıtıldığı ifade edilmiştir. Anzavur’un sadece birkaç kişiyle birlikte firar ettiği belirtilmiş ve takibinin kararlılıkla sürdürüldüğü vurgulanmıştır¹²⁶. *İzmir'e Doğru* gazetesinde yayımlanan “Liva Şuûnu: Anzavur Ahmed Hadisesi” başlıklı haberde, Millî Süvari Müfrezesi, Hafız Hüseyin Bey komutasında, Pazar günü Biga bölgesine intikal ederek bölgedeki huzur ve asayişî yeniden tesis ettiği belirtilmiştir. Anzavur Ahmed ve Gâvur İmam liderliğinde toplanan kuvvet Biga’ya saldırma girişiminde bulunmuş, fakat Gönen’den gelen takviye askerî kuvvetler ve ulusal birliklerin koordineli ateşi neticesinde ağır kayıplar vermiş ve isyancılar Çan Ovası istikametinde geri çekilmiştir. Takip eden birliklerimizin, bu çeşit hain kuvvetleri etkisiz hale getirme konusundaki kararlılığı ve başarısı takdirle karşılandığı ifade edilmiştir¹²⁷. Biga’daki asayişsizliği gidermek amacıyla Çanakkale Jandarma Tabur Komutanı Ali Rıza Bey, Çanakkale’den üç bölükle hareket ederek Biga’ya girmiş, ancak durumu güvenli bulmadığından Karabiga’ya çekilmiştir. Ali Rıza Bey, Karabiga’da bulunduğu sırada Miralay Kazım Bey’den bir telgraf almıştır. Buna göre Süvari Komutanı Hafız Bey, Biga’ya girmiştir. Bunun üzerine Ali Rıza Bey de Hafız Bey’le birleşmek üzere Biga’ya hareket etmiş ve kasabada kontrolü sağlamışlardır. Böylece Biga tekrar Kuva-yı Millîye’nin eline geçmiştir¹²⁸.

İzmir'e Doğru gazetesinde “Liva Şuûnu: Biga ve havalisinde” başlığıyla verilen manşette, Ezine, Bayramiç ve Ayvacık gibi Biga livasına tabi olan kazalardan gelen haberler, halkın Kuva-yı Millîye’ye olan samimi sadakatini ve millî mücadeleye karşı geniş bir destek olduğunu ortaya koyduğu ileri sürülmektedir. Öte yandan, Anzavur’un “teşebbüsat-ı melunane” olarak nitelendirilen faaliyetlerinin başarısızlığa uğradığı

125 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.208.

126 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.205.

127 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.214.

128 Bakar, a.g.s., s.346; Ç. Aykut, **Kurtuluş Savaşı Yılları’nda Biga’da Yaşananlar**.

ve Biga halkının bu kişi ve destekçilerine karşı mesafeli durduğu vurgulanmıştır. Anzavur'un bölgedeki etkisinin sınırlı kaldığı ve halkın onun oyunlarına alet olmak istemediği ifade edilmiştir. Ayrıca Biga'daki isyanın diğer önemli liderlerinden Gâvur İmam ile Anzavur arasında da çatışmalar yaşandığı belirtilmiştir¹²⁹.

II.3. II. Biga Baskını ve Anzavur'un Biga'yı Yeniden Ele Geçirmesi

Biga'da durumun düzeldiği sanılırken, bazı askerî makamlar Anzavur çetesinin dağıldığını bildirmiştir. Ancak Anzavur, 12 Mart'ta Biga'ya gireceğini ilan etmiş. Bunun üzerine 13 Mart'ta Gönen'den yaklaşık 100 süvari Biga'ya gönderilmiştir. Anzavur kuvvetleri Çavuşköy yönünden saldırıya geçmiş ve kısa sürede çatışmalar başlamıştır. Ali Rıza Bey ve Hafız Bey birlikleri Balıklıkaya'da zor koşullarda savunma yapmıştır. Cephanenin tükenmesi ve yardımın gecikmesi üzerine kuvvetler geri çekilmek zorunda kalmış; Gönen'den gelen birlikler ise kasabaya zamanında ulaşamamıştır¹³⁰.

İzmir'e Doğru gazetesinin 4 Nisan 1920 tarihli sayısında yayımlanan "Anzavur Ahmed Hadisesi" başlıklı haberde, Biga'nın Ahmet Anzavur tarafından yeniden ele geçirilmesi şu şekilde aktarılmıştır. Düşmanların bütün kötü amaçlarını gerçekleştirmeye çalışan ve onlarla iş birliği yaparak İslamiyet'i ve vatani yok etme amacı güden Anzavur Ahmet'in tekrar faaliyete geçtiği belirtilmiştir. İngilizlerin İstanbul'u işgal ettiği, Yunanlıların ise Anadolu'yu çiğnemek üzere hazırlandığı bir dönemde, bu hain kişinin Müslümanlara silah doğrultmaktan çekinmediği vurgulanmıştır. Anzavur'un, topladığı yaklaşık 400 piyade ve 150 süvariyle cuma günü iki koldan Gönen'e saldırdığı ifade edilmiştir. Gündoğan, Karalar Çiftliği, Tuzakçı ve Babayaka sırtlarından Gönen'deki nizamiye kuvvetlerine ve halka ateş açtığı, çatışmaların gün boyunca şiddetle sürdüğü ileri sürülmüştür. Gönen halkı ve çevre köylülerin, namuslarını ve varlıklarını korumak için direnişe katıldıkları ifade edilmiştir. Anzavur'un, Babayaka sırtlarına yerleştirdiği obüs topuyla Sanköy ve Debboy civarına yirmi altı mermi attığı; bu saldırılar sonucunda üç evin yıkıldığı ve iki sivil kadının hayatını kaybettiği belirtilmiştir¹³¹.

129 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.237.

130 Güven, a.g.e., s.62-64; Bakar, a.g.s., s.348; Ç. Aykut, **Kurtuluş Savaşı Yılları'nda Biga'da Yaşananlar**.

131 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.245.

Köylüler, müfrezenin ilerleyişini başlangıçta olumlu karşılarsa da dönüşte tamamı isyancıların safına katılmıştır. En bağlı sayılan Dimetoka köyü bile 30 silahlı kişiyle Anzavur’a destek vermiştir. İsyancıların dirençli tutumu ve cephane üstünlüğü sayesinde Ahmet Anzavur, Gönen’i ele geçirerek Biga’yı yeniden kontrolü altına almıştır¹³².

II.4. II. Biga İsyanı ve Ahmet Anzavur’un Yenilgisi: İzmir’e Doğru Gazetesi’ne Yansımaları

İzmir’e Doğru gazetesinin 7 Nisan 1920 tarihli sayısında yayımlanan “Liva Şuûnu: Anzavur Ahmed Hadisesi” başlıklı habere göre, gazetenin önceki sayısında Anzavur’un Gönen’e saldırdığı belirtilmiş, Gönen’deki millî birliklerin iki gün süren yoğun direnişine rağmen Anzavur’un kasabaya girdiği ve her zamanki gibi birçok zulüm ve vahşet gerçekleştirdiği aktarılmıştır. Bu çatışmalar esnasında Müfreze Kumandanı Kaymakam Rahmi Bey’in şehit edildiği vurgulanmıştır. Böylesi felaketli bir zamanda, Müslümanlara kurşun atmaktan tereddüt etmeyen bu hainin artık hiç acıma ve tereddüt gösterilmeksizin cezalandırılması için önemli bir askerî güç hazırlandığı belirtilmiştir. Kuzey Cepheleleri Genel Komutanlığı (Kâzım Özalp) ve Merkez Kurulu, bu konuda kesin kararlar almış ve gerekli önlemleri uygulamaya koydukları ifade edilmiştir. Çok sayıda top ve makineli tüfekte donatılmış büyük bir güçle, geniş kapsamlı ve kesin bir cezalandırma hareketi gerçekleştirileceği vurgulanmıştır. Aydın Cepheleleri Genel Komutanı Demirci Efe’den gelen telgrafta, önemli sayıda Zeybek kuvvetiyle birlikte harekâta geçildiği ve bu hainleri cezalandırmak için bütün halkın her türlü fedakârlığı yapmaya hazır olduğu bildirilmiştir. Ayrıca Sarı Efe de bu akşam, büyük bir süvari Zeybek kuvveti ve 3 dağ topuyla birlikte Balıkesir’e ulaşacağı vurgulanmıştır. Bursa’dan da önemli bir askerî kuvvetin yola çıktığı vurgulanmıştır¹³³.

İzmir’e Doğru gazetesinde yayımlanan Hüseyin Vasıf’ın “Tebeddül-i Hükûmet” başlıklı yazısında, dış güçlerin zor kullanarak aşağılık bir guruh vasıtasıyla Damat Ferit Paşa Hükûmeti’ni yeniden iktidara getirdiği ileri sürülmüştür. Yazıya göre bu Hükûmetin yayın organı *Alemdâr* ancak “paçavra” olarak nitelendirilmiş; hatta Anzavur gibi hayâsız çetelere dayanarak Kuva-yı Millîye’yi dağıtmayı amaçladıkları açıkça yazılmıştır. Gönen’de Müftü Efendi’nin şehit edilmesini örnek göstererek, böyle vicdandan yoksun eşkıyalara dayanacak bir hükûmetin milletin kaderini yönetemeyeceği vurgulanmıştır. Anadolu halkının, ay-yıldızın gölgesinde yaşayan

132 Ertuna, a.g.e., s.83; Ç. Aykut, **Kurtuluş Savaşı Yılları’nda Biga’da Yaşananlar**.

133 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.249-250; Bakar, a.g.s., s.350; Ertuna, a.g.e., s.85.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

bir millet olarak bu rezil yönetimi asla kabul etmeyeceği; gerekirse ölüp öldürerek onurunu savunacağı ifade edilmiştir¹³⁴. *İzmir'e Doğru* gazetesinde “Liva Şuûnu: Kuva-yı Tedibiye” başlığıyla verilen manşette göre, Anzavur’un ihanet niteliğindeki faaliyetlerini bastırmak için, vatanın dört bir yanından gönüllü birliklerin bir araya geldiği ve öncü birlikler harekâta geçirilmekte olduğu öne sürülmektedir. Bu kapsamda, Salihli Cephesi’nde görev yapan Sarı Efe’nin komutasındaki büyük güç, önceki gün Balıkesir’e varmış ve halkın kendilerini coşkuyla karşıladığı ifade edilmiştir¹³⁵.

İzmir'e Doğru gazetesinde yayımlanan “Anzavur Ahmed” başlıklı haberde, Anzavur Ahmed, Gönen’i aldıktan sonra Bandırma’daki Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa’nın, bir gerekçe olmaksızın görev yerinden çekilmesi, bölge halkının moralini büyük ölçüde zedelediği, bu durumun sonucunda, Anzavur’un Bandırma’ya ilerleyişi esnasında karşısına bir savunma hattı çıkmadığı ve Anzavur birliklerinin Bandırma’ya girdiği ifade edilmiştir. Bu gelişmeler üzerine, önümüzdeki 2 gün içinde tüm millî kuvvetlerin, geniş kapsamlı bir cezalandırıcı harekete başlaması planlanmaktadır. Bu kapsamda, Bir büyük öncü birlik, Balya istikametine doğru hareket ettiği, İki ayrı kuvvetli kol, Şamlı ve Yeni köy yönlerine sevk edildiği, Salihli Cephe Komutanı Edhem Bey, Demirci Mehmed Efe’nin süvari Zeybek birlikleriyle birlikte, büyük bir askerî kuvvetle 2 gün içinde trenle Balıkesir’e ulaşacağı, Akhisar Cephesi Millî Alay Komutanı Hafız Hüseyin Bey’in de 1 süvari birliğiyle bölgeye doğru yola çıktığı Bilecik ve Eskişehir bölgelerinden, Heyet-i Temsiliye’nin emriyle yola çıkan Kuva-yı Millîye birlikleri de yakında Bursa istikametinden bu cezalandırıcı harekete katılmak üzere bölgeye ulaşacakları ifade edilmiştir. Bu süreç, halkın azim ve inancını gösteren çok sayıda fedakâr gücün, Kuzey Cepheleri Umum Komutanlığı koordinasyonunda, farklı yönlerden harekete geçerek Anzavur’un ve iş birlikçilerinin cezalandırılmasını sağlayacak bir kuşatma stratejisi yürüttüğünü ortaya koymaktadır¹³⁶.

İzmir'e Doğru gazetesinde, “Liva Şuûnu – Harekât-ı Tedibiye”, başlığıyla yayınlanan haberde, Anzavur Ahmed, taraftarları ve onları yönlendiren hain örgütü cezalandırmak için gönderilen birlikler, hazırlıklarını tamamladıkları için harekâta geçtikleri vurgulanmıştır. “Dün Balya’da, Danişment köyü istikametine ilerlemeye çalışan yaklaşık 200 kişilik düşman süvari birliği, Pardi Pehlivan komutasındaki

134 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.251-252; K. Birlik, a.g.m., s.1077.

135 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.257.

136 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.257-258; Cemal Kutay, **Çerkez Ethem Dosyası**, İstanbul 1990, s.225-228; Özalp, a.g.e., s.114.

Kuva-yı Millîye birlikleri tarafından bozguna uğratıldığı, bu hainlerin Gönen'e doğru firar ettikleri, eşkıyanın kaybı 30 geçtiği, millî kuvvetlerden ise 4 yaralı olduğu ifade edilmiştir. Haberde, Ahmet Anzavur'un 2 gündür Bandırma'da olduğu, Bandırma'da Rumlar Anzavur'u alkışlamakta ve onu bir kurtarıcı olarak gördükleri belirtilmiştir. Aydın'da bulunan görevlimiz tarafından verilen bu haber de aleni bir şekilde gösteriyor ki, ülkenin felaketini ve yıkımını isteyen Rumlar ve Yunanlılar, Anzavur isimli haini bir kurtarıcı gibi gördükleri, bu hainin yalanlarına inanan Müslümanlar için bu durumun ibret olması gerektiği... Yunanlıların menfaatlerine hizmet eden bu adamın kötülüklerine kapıldıkları vurgulanmıştır. Salihli Cephe Komutanı fedakâr Edhem Bey'in de bugün büyük bir güçle Balıkesir'e vardığı belirtilmiştir. Ayrıca Edhem Bey birlikte, Demirci Efe'nin gönderdiği süvari zeybek birliğinin de geldiği, bu birliğin başında, Demirci Efe'nin sağ kanat komutanı olan ve bugüne kadar dinin ve ülkesinin huzuru için büyük fedakârlıklar göstermiş Danişmentli İsmail Efe'nin bulunduğu ifade edilmiştir¹³⁷.

İzmir'e Doğru gazetesinde, "Harekât-ı Tedibiye", başlığıyla yayınlanan habere göre, Halkın en zor zamanlarında, kötü niyetli kişiler ve onları destekleyen düşman güçlerinin ortaya çıkardığı hain Anzavur Ahmed'in cezalandırılması için toplanan birlikler, çarşamba günü, Balıkesir'den Susurluk ve Kırmastı istikametlerine harekât ettikleri, bu birliklerin başında, Kuzey Cepheleri Komutanı Miralay Kâzım Bey bulunduğu ifade edilmiştir. Salihli Cephesi'nden Edhem Bey, kendi birlikleriyle, Demirci Mehmed Efe'nin vekili olarak gönderdiği Danişmentli İsmail Efe'nin komutasındaki süvari Zeybek birlikleriyle, ayrıca Akhisar Cephesi Komutanı Hafız Hüseyin Bey'in süvari ve piyade müfrezesiyle, Balıkesir Belediye Başkanı Keçecizade Hafız Emin Bey ve heyet üyelerinden Vasıf Beylerin bu harekete katıldıkları belirtilmiştir. Perşembe akşamı Yaya köprü mevkiinde başlayan Yaya köy köprüsü ile Kosova sırtlarına kadar devam eden çatışmalar cuma akşamı kahraman millî birliklerin kesin zaferiyle sonuçlandığı iddia edilmiştir¹³⁸.

137 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.261-262.

138 14 Nisan 1920 tarihinde Ahmet Anzavur ile Çerkez Ethem kuvvetleri arasında Yahya köy çarpışması meydana gelmiştir. Çerkez Ethem 15 Nisan 1920 tarihinde Balıkesir'den hareket ederek Susurluk ile Mustafakemalpaşa istikametleri doğrultusunda ilerleyerek Yahya köy tepelerinde Anzavur güçleriyle karşılaşmıştır. 16 Nisan 1920 tarihinde neredeyse tam gün süren şiddetli bir çarpışmanın sonucunda Anzavur Ahmet'in kuvvetleri yenilerek firar etmek zorunda kalmıştır. Ahmet Anzavur ise Bandırma istikametine doğru hareket etmiştir. Millî kuvvetler Anzavur kuvvetlerini takip ederek önce Mustafakemalpaşa'ya ve daha sonra Bandırma'ya ulaşmış ve akabinde bu kuvvetler ikiye ayrılmıştır. Bunlardan birinci kuvvet Gönen üzerine doğru hareket ederken ikinci kuvvet ise Karabiga üzerinden

İzmir 'e Doğru gazetesinde yayımlanan “Harekât-ı Tedibiye” başlıklı haberde şu bilgilere yer verilmiştir: Ahmet Anzavur haininin daha önce ele geçirdiği 2 topu, 60 esirle birlikte sağlam bıraktıktan sonra, yaklaşık 15 kişiyle Karacabey ve Bandırma yönüne firar ettiği, eşkıyadan 30 kişinin öldüğü, Kuva-yı Millîye’den ise 2 şehit, 4 yaralı olduğu ifade edilmiştir. Kırmasti’ya 2 saat mesafede toplanan yaklaşık 500 kişilik Anzavur birliği dağıtıldığı ve Kuva-yı Millîye’nin kuvvetinin bir kez daha kanıtlandığı belirtilmiştir. Haberde, Hain Damat Ferid Paşa’nın, Kuva-yı Millîye’nin kendisi gibi serserileri her zaman bozguna uğratacağını anladığı, bu parlak zaferin, ülkenin düşmanlardan temizlenmesi için bir başlangıç olduğu vurgulanmıştır. Balya bölgesindeki Kuva-yı Tedibiye komutanı Sarı Efe’nin akşam saatlerinden itibaren Gâvur İmam birlikleriyle çatışmaya başladığı, zafer sağlandıktan sonra sağ ve sol cephe birlikleri birlikte Gönen ve Biga’yı eşkıyadan kurtarmak için ilerleyecekleri ifade edilmiştir.

Haberin son bölümünde aynen şu ifadelerle yer verilmiştir: “Aziz Anadolu’nun onurunu ve tarihî mirasını içteki ve dıştaki tüm düşmanlara karşı korumayı Cenab-ı Allah’ın sonsuz yardımıyla başaran değerli komutanlarımızı ve fedakâr mücahitlerimizi yürekten tebrik ederiz! Düşmanların altınlarına aldanarak şeref ve vicdanlarını satan sefil hainlere de açıkça uyarıyoruz: Millî kuvvetlerimizin meşruiyetinden ve gücünden daima çekinip sakınsınlar!”. 600 yıllık saltanatın onurunu düşmanlara çiğnetmekten kaçınmayan Damat Ferit Paşa’nın, gayrimeşru hükûmetiyle Anzavur gibi bir hain ve serseriden medet ummasına hayret edildiği, daha dün işlediği binlerce kötülüğe rağmen, Damat Paşa’nın Hükûmeti tarafından bir kahraman gibi gösterilen Anzavur’un uğradığı bu bozgunun bari sadrazam biraz ders alsın! Ama nerede? İhtiras uğruna vatanını çiğneyen sefillerden vicdanlı bir davranış beklenebilir mi?”¹³⁹.

M. Mustafa Necati, *İzmir 'e Doğru* gazetesinde yayımlanan “Kuva-yı Millîye’nin Azimeti Önünde” başlıklı makalesinde, yazar, Yunan işgalinin başlamasından dolayı Kuva-yı Millîye’nin oluştuğunu vurgulamıştır. İngilizlerle iş birliği yapan Anzavur ve Damat Ferit Paşa gibi iş birlikçilerin, milletin iradesine karşı çıktıklarını ve halkı kandırmaya çalıştıklarını iddia etmiştir. Anzavur’un ihanetine rağmen,

Biga’ya hareket etmiştir. Ahmet Anzavur ise Karabiga’ya gelerek oradan da deniz yolu ile İstanbul’a geçmiştir. Balıkesir bölge komutanı Kâzım Özalp 16-17 Nisan 1920 tarihlerinde Balya’daki Gâvur İmam üzerine yürüyerek onu da yenilgiye uğratarak firar etmesini sağlamıştır. Hülâgü, a.g.m., s.66; Yunus Nadi, **Birinci Büyük Millet Meclisinin Açılışı ve İsyanlar**, İstanbul 1955, s.64-70; Fahri Belen, **Türk Kurtuluş Savaşı**, Ankara 1983, s.201; Kenan Esengin, **Millî Mücadelede Hıyanet Yarışı**, Ankara 1969, s.110-111; Türk İstiklâl Harbi, a.g.e., s.42.

139 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.263-264; Ertuna, a.g.e., s.87.

halkın azim ve kararlılığı sayesinde bu isyanın kısa sürede bastırıldığını ifade etmiştir. Anzavur'un firarını, Millî Mücadele'nin kararlılığının bir simgesi olarak sunmuştur¹⁴⁰. Mustafa Kemal, *İzmir'e Doğru* gazetesinde Heyet-i Temsiliye adına yayımlanan "Beyanname" başlıklı bildiride, İstanbul'un ve hilafet makamının İtilaf Devletleri tarafından haksız yere işgal edilmesini; milletimize yönelik onur kırıcı saldırıların bir sonucu olarak Anadolu ve Rumeli'de millî bir direnişin doğduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bu kararlılığı zayıflatmak isteyen İtilaf Devletleri'nin Ferit Paşa Hükûmeti'ni destekleyerek Anzavur'u isyana teşvik ettiğini ve Gönen ile Biga çevresinde kargaşa çıkarmaya çalıştıklarını ifade etmiştir¹⁴¹.

İzmir'e Doğru gazetesinde yayımlanan "Harekât-ı Tedibiye" başlıklı makaleye göre, Kuva-yı Millîye karşısında direnemeyen Anzavur, Mustafakemalpaşa, Bursa yönüne firar etmek zorunda kaldığı, Bandırma'ya sığındığı, ancak burada da millî birliklerin saldırısı karşısında durmadığı ve yeniden firar ettiği, bu firar, kendisinden medet uman vatan haini Damat Ferid Paşa'yı bile hayal kırıklığına uğrattığı ifade edilmiştir. Maalesef ki Anzavur'un Bandırma'ya gelişi Rum halkı tarafından memnuniyetle karşılandığı, onun için kiliselerde ayinler düzenlendiği, dualar edildiği, bu durum, Rumların Kuva-yı Millîye'den sadece iyilik görmelerine rağmen bir isyancıdan medet ummaları bakımından üzücü ve utanç verici bulunduğu vurgulanmıştır¹⁴².

Hüseyin Vasıf, *İzmir'e Doğru* gazetesinde yayımlanan "Hak ve Hakikat Daima Hâkimdir" başlıklı makalesinde, Mondros Mütarekesi sonrası silahları alınan Türk halkının Kuva-yı Millîye'yi kurarak büyük bir direnişe başladığını vurgulamıştır. Yazar, Ferid Paşa Hükûmeti ile Anzavur'un halk arasına fitne sokarak direnişi kırmayı amaçladıklarını ve Anzavur'a rütbelere verilerek Bandırma, Karacabey ve Kırmastı gibi bölgelere gönderildiğini belirtmiştir. İstanbul'da yayımlanan *Peyam* ve *Alemdâr* gazetelerinin bu ihaneti "kahramanlık" olarak gösterme çabası eleştirilmiş; söz konusu gazetelerin Şah İsmail'i kutsal kahraman olarak sunarak Kuva-yı Millîye'nin dağıldığını iddia ettikleri ifade edilmiştir. Ancak halkın azmi ve Kuva-yı Millîye'nin cesareti karşısında bu planların başarısız olduğu; Anzavur ve çetesinin bozguna uğrayarak Gönen, Bandırma, Karacabey ve Kırmastı'nın temizlendiği aktarılmıştır. Yazar, Kuva-yı Millîye'nin meşruiyetinin halktan kaynaklandığını ve yok edilemeyeceğini savunmuştur¹⁴³.

140 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.267-268; Hülagü, a.g.e., s.60; K. Birlik, a.g.m., s.1075.

141 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.268-269.

142 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.270.

143 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.271-272.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

İzmir'e Doğru gazetesinde yayımlanan “Harekât-ı Tedibiye” başlıklı makalede yazar, Bandırma, Gönen ve Karacabey’i işgal eden Ahmet Anzavur ve onun hain birlikleri, binlerce zulüm ve kötülük yaptıktan sonra, kahraman ve fedakâr birliklerimizin gelişile darmadağın olup firar ettikleri ve Kuva-yı Millîye birliklerinin Bandırma ve Gönen’i ele geçirdikleri iddia etmiştir. Gönen’i alan Kuva-yı Millîye birliklerinin burada da huzur ve güvenliği sağladıktan sonra Biga’ya yöneldiği ve yaklaşık 10 saat süren çatışmaların ardından Biga’yı da ele geçirdiği ve Biga halkının Kuva-yı Millîye birliklerinin saygıyla karşıladığını belirtmiştir¹⁴⁴.

İzmir'e Doğru gazetesinde yayımlanan “Harekât-ı Tedibiye” başlıklı haberde, Biga’ya ulaşan birliklerin, orada gerekli önlemleri alarak Biga’da huzur ve asayışı sağladığı ve Anzavur’un vekili ile bazı önemli adamları, yapılan çatışma sonucunda ya öldürüldüğü ya da esir düşürüldüğü ifade edilmiştir. Tevfık Bey komutasındaki 1 müfreze, Karabiga’yı işgal ettiği, 1 top, bol miktarda cephane ve birçok makineli tüfek ele geçirdiği vurgulanmıştır. Biga ve civarında Kuva-yı Millîye birliklerinin büyük bir samimiyetle karşılandığı ve Bigalılar, birliklerin huzur ve düzeni geri getirme konusundaki fedakârlıklarını ve disiplinlerini takdir ettikleri iddia edilmiştir¹⁴⁵.

İzmir'e Doğru gazetesinde yayımlanan bir haberde, Biga’da harekât-ı tedibiye birliklerinin ıslahat çalışmalarına başladığı ve isyancıların silahlarının toplandığı bildirilmiştir. Haberde, Biga çevresindeki asi köylerin teslim olduğu, Lâpseki’nin önde gelenleri ile âlimlerinin Merkezi Hükûmet’e telgraf göndererek halkın artık Anzavur’un yalanlarına inanmadığını ve tamamen Kuva-yı Millîye’ye bağlı kaldığını ilettikleri belirtilmiştir. Ayrıca, Biga’da yakalanan bazı isyancıların idam edildiği, Gâvur İmam ve ona bağlı köylerin teslim olduğu; Anzavur ile Gâvur İmam’ın elindeki 4 topun yeniden Kuva-yı Millîye denetimine geçtiği aktarılmıştır. Haberde, bölgenin kısa sürede güvenli hâle getirileceği ve millî kuvvetlere ihanet edenlerin kötülüklerinin sona erdirileceği vurgulanmıştır¹⁴⁶. *İzmir'e Doğru* gazetesinde yayımlanan “Harekât-ı Tedibiye ve İlahiye” başlıklı haberde, Kuva-yı Millîye birliklerinin şu anda Biga livasında tamamen hâkim durumda oldukları; silah toplama, ıslahat yapma ve teşkilat kurma görevleriyle meşgul bulundukları belirtilmiştir¹⁴⁷.

144 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.274.

145 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.278; Bakar, a.g.s., s.352.

146 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.282.

147 Gökdemir (haz.), a.g.e., s.287.

SONUÇ

Alemdâr gazetesi, Biga Olayı'nı güncel olarak yoğun biçimde gündeme taşımış ve kamuoyuna aktardığı haberlerde, Kuva-yı Millîye'nin millet üzerindeki “baskılarını” sert bir şekilde eleştirmiştir. Fakat gazetenin haber dili, dönemin politik kutuplaşması bağlamında değerlendirildiğinde, sadece gazetecilik faaliyetinden ibaret olmayıp, aynı zamanda İttihatçılığa karşı devam eden ideolojik bir mücadelenin vasıtası olduğu görülmektedir. *Alemdâr* gazetesindeki iddialar, özellikle Kuva-yı Millîye'nin halktan zorla vergi ve asker topladığı doğrultusundaki haberler, dönemin Dahiliye Nazırlığı ve müfettiş raporlarıyla çelişmesine rağmen, bu çeşit haberlerin dönemin kamuoyu algısını şekillendirmede önemli bir etkisi olduğu yadsınamaz. Biga Olayı'na dair yapılan farklı değerlendirmeler; *Akşam*, *Tasvir-i Efkâr*, *Vakit* ve resmi makamların rapor ve açıklamaları Biga'da meydana gelen çatışmanın tek boyutlu bir isyan değil, çok katmanlı bir siyasal ve toplumsal çalkantının parçası olduğunu göstermektedir. Ahmet Anzavur'un liderliği altında şekillenen karşı harekâtın yerel düzeyde meşruiyet kazanma çabası, Ankara merkezli Millî Mücadele otoritesine doğrudan bir meydan okuma niteliğindedir.

574

Alemdâr gazetesi, Millî Mücadele Döneminde Biga halkını saltanat, hilafet ve İstanbul Hükûmeti etrafında toplamaya çalışmıştır. Anadolu'da ortaya çıkan ulusal bağımsızlık hareketini yürüten Kuva-yı Millîye'ye karşı yayınlar yaparak Biga halkının Kuva-yı Millîye'ye katılmasını engellemeye çalışmıştır. Adeta gazete İstanbul Hükûmeti'nin politikalarını destekleyen bir propaganda vasıtası haline gelmiş, Hükûmetin görüşlerine aksi yönde hareket edenleri “eşkiya” ve “asilikle” suçlamıştır. Anadolu'daki tüm direnişçileri “Kemali Çeteler” olarak nitelendirmiş ve Mustafa Kemal Paşa ile arkadaşlarını hedef alan yazılar kaleme almıştır. Mustafa Kemal Paşa ve Millî Mücadele Hareketi'ne karşı kamuoyunda olumsuz bir algı oluşturulmuştur. Böylece Mustafa Kemal Paşa liderliğinde yürütülen ulusal bağımsızlık mücadelesi, Biga'da güçlü bir direniş hareketiyle karşılaşmış, özellikle Biga'daki II. Anzavur Ayaklanması ve İstanbul Hükûmeti'nin bölgedeki etkisi, Millî Mücadele'nin ilerleyişini ciddi biçimde sekteye uğratmıştır. Gazete, tamamen düşmanca bir tavır içerisine girmiş, bu yönde haberler yapmıştır. İstanbul Hükûmeti'nin Biga üzerindeki etkisi, sadece askerî ya da idari değil, aynı zamanda ideolojik ve psikolojik bir boyut da taşımıştır. Biga'daki isyan hareketleri doğrudan İstanbul Hükûmeti tarafından desteklenmiş; bu destek, *Alemdâr* gazetesinin aracılığıyla da sistematik bir şekilde yayılmıştır. Dolayısıyla, *Alemdâr* gazetesi hem kamuoyunu yönlendirme hem de İstanbul Hükûmeti'nin Biga'daki nüfuzunu güçlendirme amacıyla önemli bir araç olarak kullanılmıştır.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

İzmir'e Doğru gazetesi, Millî Mücadele'nin meşru temsilcisi olarak Kuva-yı Millîye'yi merkeze alırken; Ahmet Anzavur'un girişimlerini sadece İstanbul Hükûmeti adına gerçekleştirilen bir isyan olarak değil, aynı zamanda dış güçlerin desteklediği, dini söylemi istismar eden ve halkı kandıran bir “iç düşman” hareketi olarak nitelendirmiştir. Bu çerçevede gazete, halkı Millî mücadeleye dâhil etmeyi hedefleyen bir mobilizasyon aracına dönüşmüştür. Anlatı dili, siyasal tarafgirlik taşımakta; “eşkıya”, “hain”, “melun” gibi nitelemelerle düşmanlaştırıcı söylem ön plana çıkmaktadır. Gazete yalnızca bilgi aktarmamış; aynı zamanda Kuva-yı Millîye'nin halk desteğine sahip, meşru ve ahlaki bir güç olduğunu vurgulayarak, ideolojik bir konum da almıştır. Buna karşılık, İstanbul merkezli *Alemdâr* gazetesinin Biga'daki gelişmeleri halkın meşru tepkisi olarak sunması, aynı olayın iki farklı siyasal-ideolojik bağlamda nasıl farklı şekillerde temsil edilebildiğini göstermektedir. Bu bağlamda Biga Olayı, dönemin medyasının propaganda işleviyle nasıl aktif bir siyasal aktöre dönüştüğünü göstermesi açısından anlamlıdır. Gazeteler, yalnızca olayları yansıtmakla kalmamış; aynı zamanda halkın algısını yönlendirmiş, mücadeleye dair meşruiyet inşasında etkili olmuştur. Dolayısıyla Biga isyanı, hem merkez-çevre gerilimini hem de medya aracılığıyla şekillenen siyasal kutuplaşmayı anlamak açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Netice itibarıyla, *Alemdâr ve İzmir'e Doğru* gazeteleri, Millî Mücadele Dönemi'nin siyasal çatışmalarına doğrudan dâhil olmuşlar, kamuoyunun yönlendirilmesinde ve bölgesel direnişin şekillenmesinde kritik bir rol oynamışlardır. Biga'da bazı gruplar, Ahmet Anzavur'un liderliğinde Kuva-yı Millîye'ye karşı geçici direniş göstermiş olsa da, Ankara'nın güçlü müdahalesiyle bu isyan bastırılmıştır.

575

İntihal Taraması

Plagiarism Detection

Bu makale intihal taramasından geçirildi. (<https://intihal.net/>)

This paper was checked for plagiarism. (<https://intihal.net/>)

Etik Beyan

Ethical Statement

Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır.

There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article

Açık Erişim Lisansı

Open Access License

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under Creative Commons AttributionNonCommercial 4.0 International License

KAYNAKÇA

Acehan, Abdullah, “Refi‘ i Cevat Ulunay ve Alemdâr Gazetesi”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, C 95, S 188, İstanbul 2010, s.119-138.

Alemdâr Gazetesi

Altıntaş, Ahmet, **Millî Mücadele Döneminde Çanakkale**, Ankara 2007.

Apak, Rahmi, **İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu?**, İstanbul 1942.

Apak, Rahmi, **Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

Arıkan, Zeki, **Mütareke ve İşgal Dönemi İzmir Basını (30 Ekim 1918-8 Eylül 1922)**, Ankara 1989.

Arıkan, Zeki, “Millî Mücadele’nin Bir Öncüsü: Mustafa Necati”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C 1, S 2, 1992, s.51-85.

Atay, Falih Rıfkı, **Çankaya**, Pozitif Yayınları, İstanbul 2010.

Ayhan, Bünyamin, “Kuva-yı Milliye’nin Propaganda Gazetesi: İzmir’e Doğru”, **Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C 10, S 20, 2008, s.325-343.

Aykut, Şen Nur Çakar, **Millî Mücadelede Biga**, Biga 2006.

Aykut, Şen Nur Çakar, “**Kurtuluş Savaşı Yılları’nda Biga’da Yaşananlar**”, BigaBiga.com, 1 Kasım 2013, <https://bigabigacom.wordpress.com/2013/11/01/kurtulus-savasi-yillarinda-bigada-yasananlar-sennur-cakar-aykut/>, erişim tarihi: 1 Eylül 2025.

Bakar, Bülent, “Anzavur’un Biga’daki Faaliyetleri”, **90. Yılında Millî Mücadele Sempozyumları Bildiriler**, (Yay. Haz. H. Ayтуğ Tokur), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2011, s.327-376.

Baran, Tülay Alim, **Vasıf Çınar ve İzmir’e Doğru Gazetesi Yazıları**, Arma Yayınları, İstanbul 2001.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Bâbı Âli Evrak Odası (BEO), No. 342.811, 343.871, 345.428, 345.561.

Bebek, İlhami, **Millî Mücadelede Akbaş Cephaneliği Baskın**, Genel Kurmay Basım Evi, Ankara 1994.

Belen, Fahri, **Türk Kurtuluş Savaşı**, Ankara 1983.

Bergez, Sefer E., **Türkiye Savaşı’nda Çerkez Göçmenleri**, İstanbul 1990.

TÜRK BASININDAN BİR SÜREÇ İKİ PERSPEKTİF:
ALEMDÂR VE İZMİR'E DOĞRU GAZETELERİNE GÖRE MİLLÎ MÜCADELE
DÖNEMİNDE BİGA OLAYI (16 ŞUBAT -16 NİSAN 1920)

Birlik, Gültekin K., “İstanbul Hükûmetlerinin Bursa’da Millî Mücadele’yi Önleme Girişimleri”, **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C 21, S 39, 2020, s. 1059–1078.

Ali Fuat Cebesoy, **Milli Mücadele Hatıraları**, İstanbul 1953.

Çankaya, Mücellitoğlu Ali, **Mülkiyeliler Tarihi ve Mülkiyeliler**, Ankara 1954.

Çevik, Zeki, “Köprülülü Hamdi Bey ve Akbaş Cephaneliği Baskını”, **Recent Period Turkish Studies**, C 10, 2012, s.1-26.

Dönmez, Cengiz, **İngiliz Muhipleri Cemiyeti**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008.

Ertuna, Hamdi, **Türk İstiklal Harbi Cilt: VI İstiklal Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921)**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1974.

Esengin, Kenan, **Millî Mücadelede İç Ayaklanmalar**, İstanbul 1975.

Esengin, Kenan, **Millî Mücadelede Hıyanet Yarışı**, Ankara 1969.

Genel Kurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etütler Başkanlığı Arşivi, K.44, D.110-173, F. 6.

Gökbilgin, Tayyîp, **Millî Mücadele Başlarken**, C II, Ankara 1965.

Güner, Zekayi; Kabataş, Orhan, **Milli Mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1990.

Güven, Zühtü, **Anzavur İsyanı, İstiklal Harbi Hatıralarımdan Acı Bir Safha**, Ankara 1965.

Hoşgör, İsmail Aydın, **Kurtuluş Savaşında Biga**, Biga 1970.

Hülagü, Orhan, “Anzavur İsyanı”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C 14, S 40, 1998, s.49-67.

İğdemir, Uluğ, **Biga Ayaklanması ve Anzavur Olayları (Günlük Anılar)**, Ankara 1973.

İkdam Gazetesi

İlgürel, Mücteba, **Millî Mücadele’de Balıkesir Kongreleri**, İstanbul 1999.

İnuğur, Mehmet Nuri, **Basın ve Yayın Tarihi**, Der Yay, İstanbul 2002.

İzmir’e Doğru, Yay. Haz. Gökdemir, Oktay, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kent Kitaplığı Dizisi: 64, İzmir 2010.

İzmir’e Doğru Gazetesi

Kaya, Erol, “Millî Mücadele’de İzmir’e Doğru Gazetesi”, **Journal of Turkish Studies**, C 3, S 1, 2008, s.296-314.

Keleşyılmaz, Vahdet, “Dönemin Türk Basınında Anzavur Olayı”, **Atatürk Araştırma Merkezi**, C 15, S 45, 1999, s.861-899.

Keleşyılmaz, Vahdet,, **Millî Mücadele’de İzmir’e Doğru**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 1992.

Kozanoğlu, Zeynel, **Hamdi Bey ve Akbaş Baskını**, Ankara 1970.

Kutay, Cemal, **Çerkez Ethem Dosyası**, İstanbul 1990.

Mert, Özcan, “Anzavur’un İlk Ayaklanmasına Ait Belgeler”, **Belleten Türk Tarih Kurumu**, C 56, S 217, 1992, s.847-962.

Nadi, Yunus, **Birinci Büyük Millet Meclisinin Açılışı ve İsyânlar**, İstanbul 1955.

Oymak, Alparslan, “Refi‘ Cevat Ulunay’ın Eleştirmenliği”, **Turkish Studies**, C 9, S 6, 2014, s.827-841.

Özalp, Kâzım, **Milli Mücadele 1919-1922**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1971.

Özel Sabahattin, **Kocaeli ve Sakarya İllerinde Milli Mücadele (1919-1922)**, İstanbul 1987.

Özer, Kemal, **Kurtuluş Savaşında Gönen**, Balıkesir Türkdili Matbaası, Balıkesir 1964.

Öztoprak, İzzet, **Kurtuluş Savaşında Türk Basını**, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1981.

Öztürk, Hüsamettin, **Milli Mücadele’de Çanakkale**, Ankara 2001.

Özüçetin, Yaşar, “Anadolu Gazetelerinden Biri Olan “İzmir’e Doğru” ve Pierre Loti’nin Gazetede ki Yazıları”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C 4, S 18, 2011, s.264-273.

Soysal, İlhami, **Kurtuluş Savaşında İşbirlikçiler**, İstanbul 2008.

Su, Kamil, **Köprülülü Hamdi Bey ve Akbaş Olayı**, Ankara 1984.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Celse Zabıtları

Tunç, Ahmet, “Millî Hareket’in Ortaya Çıkışı”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C 12, S 67, 2019, s.390-399.

Türk İstiklâl Harbi, C II, Batı Cephesi, Kısım 2, Ankara, Genel kurmay Basımevi, 1965.

Uçak, Yılmaz, **Milli Mücadele Döneminde Biga Ayaklanması**, İstanbul 2008.

Uğural, Hüseyin Ragıp. “Mustafa Necati’nin Ecdadı ve Kimliği.” **Mustafa Necati Sempozyumu, 9–11 Mayıs 1991**, Kastamonu Eğitim Yüksekokulu Koruma Derneği, Kastamonu Eğitim Yüksekokulu Yayınları, Kastamonu 1991.

Yalçın, E. Semih, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin Kaynakları**, Berikan Yayınları, Ankara 2010.